

Speulen mit spellen

Een cursus Drentse spelling

HUUS VAN DE
TAOL

Samenstelling: Jan Tissing

Aanpassing 2006: Jan Germs

Veurof

In 1988 is der bij de Stichting Het Drentse Boek ien Zuudwolde een boekien *Drentse Spelling uutekomen*. Het boekien hef as onder-titel: *Een handleiding voor de schrijfwijze van de streektaal*. Dizze handleiding veur het spellen van het Drèents is emèuken bij Het Drents Genootschap deur de Drèentse spellingcommissie.

Mit het uutkomen van *Drentse Spelling* bint de regels veur de spelling van de schrieftaal vastelegd. Dizze spelling is ien 1987 deur de Provinciale Staoten van Drenthe officieel erkend. Van 1988 of hebt veule mènsen, die as ien de streektaal schriefft, de spellinghandleiding ekocht. Al mar meer schrievers gebruikt ien heur schrieveriye de officiële spelling.

Toch blik 't, dat het veur veule lu niet makkelijk is um de spellingregels te hanteren. Dit is netuurlijk niet verwonderlijk: ook het schrieven van het Nederlands is veur een bult mènsen niet ienvoudig, al hef iederiene minstens zes jaor onderwies ien de spelling daorvan ehad. 't Is nogal wiedades dat het schrieven van het Drèents ook niet ien, twei, drei uut een boekien eleerd kan worden.

Omdet de Drèentse spelling anslöt bij de spelling van het Nederlands hoej veur het leren schrieven van het Drèents niet opnei een stok of wat jaor hen de schoele.

In dizze cursus legge wij ien vief lessen de grondslag veur het schrieven van het Drèents. Wij verwacht daj nao het volgen van de cursus oen eigen taal zowat zunder fouten schrieven kunt. Ien zo'n korte cursus kuj netuurlijk alle spellingproblemen niet behandeln, mar umdaj een overzicht hebt van de belangriekste regels kuj mit de hölpe van *Drentse Spelling* oen spellingproblemen wieder oplössen.

Het boekien *Drentse Spelling* hej ook tiedens de cursus neudig.

De name van de cursus is *Speulen mit spellen*. Dizze name haw ekèuzen umdaw op een speulse meniere ien de cursus mit de spelling doende bint. En aj de cursus evolgd hebt dan is de Drèentse spelling veur oe een tik an 't oor. Dan speul ie dermit!

Aj de spellingregels vastestelt dan kuj der mit mekaar uren over habbeln en steggeln of ie nou *waar* of *woar* schriefft. Dizze en aandere discussies over de spellingregels voere wij ien de cursus niet. Wij gaot dervan uut dat de spellingregels vasteligt zoas ze ien *Drentse Spelling* beschreven bint.

De spellingcursus is eschreven ien het Nederlands. Daor kiek ie misschien raar van op. Wij hebt det mit opzet edaone. De eerste reden daorveur is daj ien een Nederlandse tekst de veurbeelden van ien het Drèents geschreven woorden dudelker ien de tekst kunt onderscheiden. De veurbeelden valt zo veule beter op. De tweede reden is een hele praktische: aj de cursustekst ien het Drèents schriefft dan koom ie te zitten mit de verschillen ien taal ien de verschillende streken binnen Drenthe. Dan zij de cursus dus muten vertalen ien het plaatselijke dialect aj hum argens ien Drenthe geeft. En umdet het gien cursus Drèents lezen is, is det ien dit geval niet neudig.

Speulen mit spellen is een spellingcursus, die as ien het Nederlands eschreven is, mar waor aj oen eigen Drèents ien leert schrieven. Ook ik hebbe dizze ienleiding ien mien eigen taal, het Zuidwest-Drèents, volgens de Drèentse spellingregels eschreven. Ik hope daj de cursus mit plezier en veural mit succes volgen zult.

Jan Tissing
Drentse Taol

Les 1

In deze cursus leert u hoe u het Drents moet schrijven: de spelling van het Drents. Beter gezegd: de spelling van uw Drents. Want u weet natuurlijk dat er verschillende soorten Drents binnen de provincie gesproken worden. Het Drents van Roden klinkt heel anders dan het dialect, dat in Wachtum gesproken wordt. Toch noemen we beide dialecten Drents.

Er zijn mensen die vinden, dat je een streektaal moet schrijven zoals je het uitspreekt. Met komma's (apostrofs) en streepjes (accenten) probeert men dan zo precies mogelijk aan te geven hoe de uitspraak van de woorden moet zijn. We noemen dat: fonetisch schrijven.

Eigenlijk is dit een vreemde opvatting, want in het Nederlands werken we ook niet op deze manier. Daar volgen we bepaalde spellingafspraken:

- we schrijven *prettig*, terwijl we *prettug* zeggen
- we schrijven *vriendelijk*, maar we zeggen *vrienduluk*
- we schrijven *nestje* en we zeggen *nesju*.

Wanneer we in het Nederlands schrijven vinden we dat heel gewoon ... ..en dat is ook zo. Spelling is een kwestie van afspraken.

Peter van der Velde uit Roderwolde schreef daar in Roet 1982, no. 1 het volgende verhaal over:

Taol en spelling

"Nee," zee Bastiaan Brobbel, de bekinde Drintse Schriever. Hij dronk het leste beet'ie lauwe kovvie oet zien koppie, veegde zien lippen of met de rug van zien linkerhaand en zette met zien rechter veurzichtig 't koppie op 't schöttelie hin, dat veur hom op taofel stun.

"Taol is niet 't zölfde as spelling," zee e. "Ze hebben niks met mekaar van neuden."

"Niks met mekaar van neuden?" vruig ik. Die Bas kan asmets zo vrumd oet de houk kommen.

"Nee," zee e. "Kiek, taol is zo aj praoten met mekaar. En spelling dat is met hukke letters oj dat opschrieven. Of ik nou "Drente" spel zunder H of "Drenthe" met 'n H, dat het met de taol niks van neuden. Ik zul best een Drints gedicht opschrieven kunnen met Japanse letters."

Ik keek hom vol bewondering an.

"En aj nou mor wuzzen tegen wat veur 'n krabbelie de Japanners A zeden en tegen wat veur een krabbelie B, dan zuj dat gedicht heil best lezen kunnen. Daor wör 't gedicht gien spier aandens van. Het blij een Drints gedicht."

"Dan zuj Oeze Volk ja wel heilemaal met Japanse letters schrieven kunnen....," zee ik.

"Waarom neit?" zee Bas. As de abonnees der maor an wind wazzen." Hij puulde met de pink in zien linkerneusgat en nipte wat onnurighaaid de kaomer in.

"En of ik nou hont opschrief of hond," zee Bas, "daor wordt zo'n beist niet aandens van. Aj 't haardop lezen, dan heur ie ja 't zölfde! 't Zul allinig wel mooier en makkelker wezen aj met mekaar ofpraotten, hou oj 't doun zullen. En die ofspraak, dat heit nou "spelling". Mor daor wordt de taol niet aandens van!"

"Die Bas is asmets zo gek nog neit," docht ik doe ik mien sleutelie in 't fietsslöt stook, "aal is 't dan ok een Drintse dichter."

De afspraken voor het spellen van het Nederlands liggen allang vast. De spellingafspraken voor het Drents zijn in 1988 vastgelegd in het boekje *Drentse Spelling, een handleiding voor de schrijfwijze van de streektaal*.

Voordat de spellingafspraken er waren, schreef iedereen op zijn eigen manier. Een woord als *kopen* kon u tegenkomen als *koopn, koopm, koop'n, koop'm, kop'n, kopen*.

Het Nederlandse *waar* werd geschreven in het Drents als *woar, waor, woor*.

Dit werkte natuurlijk erg verwarrend voor de lezers, die het lezen van streektaalteksten vaak toch al niet gemakkelijk vonden. Bovendien moest elke nieuwe schrijver zijn eigen regels vaststellen, om maar niet te praten over problemen, die de makers van boeken - redacteuren, zettters, correctoren - ondervonden. Ook leerkrachten van scholen, die aandacht aan de streektaal wilden schenken en cursusgevers, die Drentse cursussen gaven, ondervonden hinder van het ontbreken van spellingafspraken.

Tegen de spellingafspraken voor het Drents werden en worden nogal eens bezwaren aangevoerd.

Wat vindt u van de volgende uitspraken?

- *De Drentse spelling laat ons anders schrijven dan we spreken.*
- *Niet-dialectsprekers spreken de streektaal zuiverder uit bij een fonetische spelling.*
- *Wanneer we allemaal gelijk schrijven, moet ik in het dialect van een ander dorp schrijven. Van welk dorp wordt het dialect gekozen?*

Enkele uitgangspunten

Bij het opstellen van regels voor de spelling van het Drents heeft men een aantal uitgangspunten gehanteerd.

Enkele uitgangspunten zijn:

- * De schrijfwijze van het Drents sluit nauw aan bij de spelling van het Nederlands. Omdat de landstaal en onze streektalen familie van elkaar zijn, geeft dit geen problemen.

Voor schrijvers en lezers heeft dit het grote voordeel dat ze te maken hebben met een vertrouwd woordbeeld. Het schrijven en het lezen van streektaalteksten worden daardoor gemakkelijker.

Als er dus geen dringende reden is om van het Nederlandse woordbeeld af te wijken, doen we dat ook niet.

In het Drents schrijven we dus:

aordig (en niet: aordug)

N.B. Bij de uitgang -elig, mag u, wanneer u dat zo uitspreekt, ook **-elg** schrijven. Dit geldt ook voor -erig ---> *-erg*. Bijvoorbeeld: *mieterg* (slecht, min, ziek), *stuntelg*

makkelijk (en niet makkeluk of makkuluk)

N.B. Wanneer u *makkelk* zegt mag u dat ook zo schrijven.

- * We schrijven zo weinig mogelijk komma's en streepjes (apostrofs en accenten). Dit betekent dat de ingeslikte *-en* voluit wordt geschreven. Ook hier sluiten we ons ter wille van de leesbaarheid aan bij de spelling van het Nederlands.

We schrijven in het Drents dus:

lopen (niet: loopm of loop'm)

trekken (geen: trek'ng)

betaolen / betalen / betaelen (niet: betaol'n / betaal'n / betael'n)

geleuven

gleuven

glieven

regen

dragen / draegen / draogen

braanden / branden

bienden / binden

wij wolden, zij vunden, dat kuj niet vienden / vinden

Uit de laatste voorbeelden hierboven blijkt dat ook de niet-uitgesproken *d* wel geschreven wordt. Ook hier wijken we niet af van het Nederlandse woordbeeld.

Op de regel, dat de *-en* voluit moet worden geschreven, bestaat een uitzondering: na een toonloze lettergreep schrijven we geen *-en*, maar *-n* !

Het gaat hier om woorden die eindigen op *-eren*, *-emen* en *-elen*, waarbij op de eerste *e* van deze uitgangen niet de klemtoon valt.

In het Drents schrijven we dus:

kuiern (niet: kuieren)

dauweln (niet: dauwelen)

nikkeln

Hesseln

suddern

Ook schrijven we:

aodem

bliksem

Wanneer in het Drents de *-en* niet gebruikt wordt dan schrijven we deze uitgang ook niet.
Het betreft hier werkwoorden, die in het Nederlands op *-enen* eindigen.

Een paar voorbeelden:

regen ("regenen")

teiken ("tekenen")

Oefeningen les 1

1. Zoek in de tekst *Taol en spelling* van Peter van der Velde (blz. 5). Deze tekst is in het Noordenvelds geschreven.

Schrijf uit deze tekst op:

twee woorden, die op *-ig* eindigen en twee woorden met *-lijk*

---

zes woorden, die de ingeslikte uitgang *-en* hebben

---

2. Vul in:

Nederlands   Wij zeggen in het Drents: Wij schrijven in het Drents:

loeren   loern   _____

drinken   dringk-ng   _____

geven   gee-m   _____

houden	hol-n	_____
hebben	heb-m	_____
broekzakken	buuz-n	_____
stuiven	stoe-m	_____
randen	ran-n / raan-n	_____
even	_____	_____
wij bonden	_____	_____
zwerfen	_____	_____
zeven (aantal)	_____	_____
banden	_____	_____
buigen	_____	_____
verkouden	_____	_____

3. Vul in:

Wi'j dat wal _____ (even) regel ____?

Hij giet samen mit _____ (anderen) _____

(studeren).

Aj een hoes/huus bouwen wilt, moej _____ (eigenlijk)

tummer _____ en metsel _____ leren.

Het begonde/begunde te regen _____ en te _____ (hagelen).

Het _____ (leven) is _____ (duidelijk) een

kwestie van papp _____ en nathol _____.

Of zul 't _____ (geven) en _____ (nemen)

_____ (zijn)?

Hij worde der h _____ (woedend) van en dan wordt e der

niet _____ (gemakkelijker) op.

De _____ (kinderen) waren r _____ (druk)

Hij gonk/gung _____ (stotterend) en _____

(strompelend) op de r _____ (aan de haal).

4. Lees het volgende gedicht:

Ekkelmotten

*Een jonge dominee die vrat
Gestadig van een ekenblad
En rustt' amets ies even,
Zien sprieten hoog geheven*

*En an de aander kaant van 't blad,
Daor ritselde en knirste wat:
Een grieze bakker dee zien best
En vulde zien bestoven vest.*

*De steel van 't smaokelk ekenblad,
Die trilde zaacht en beug ok wat.
Gien wonder: an de aander kaant
Zat 't mulderdie as daarde klaant.*

*Zien staartie beug hie om 't blad,
Zien sprietepooties klauwden wat,
En daor kwam, nao kraampachtig speren,
De witte stuntelg op 't vervreten blad laveren*

*Daor zatten zien collegaos ok -
In glaanzend broen' en grieze rok.
En hadden op 't oog - gien klaogen
Van wijdsigheid - of tieze maogen.*

*Maor - 't blad was op, de naarf allèn
Wees liek omhoog, 'n schraole pen.
'Wij hebben', zo zeden d' ekkelmotten,
'Noe 't vlees op is, nog enkel botten.'*

't Beste is maor emigreren',

*Zee doe de donkerste van de heren.
Hie volde de sprieten op zien kop
En bleus de vliezige vleugeldies op.*

*En doe de steerns begunden te flonkern
Stun Joppie in 't hoffie en zag in tweedonkern
De domnie, de bakker en mulder vervaoren
Naor 't brinkie an 't steegje ... daar wassen zat blaoren.*

Dit gedicht staat in de bundel *Aovendlicht* van Lammert Braaksma, een bundel met "Verhaolen en gedichten uut het Noordenveld" (Zuidwolde 1991).

Voer de volgende opdrachten uit:

- a. Onderstreep in het gedicht de woorden, die in het Nederlands de uitgang *-ig* kennen.
- b. Zet een rondje om de woorden die in het Nederlands de uitgang *-lijk* kennen.
- c. Zet een kronkellijntje onder de woorden, die in het Nederlands de uitgang *-elen* ("ullun") of *-eren* ("urrun ") zouden hebben.

Huiswerk les 1

1. Lees in het boekje *Drentse Spelling* het hoofdstuk 'Inleiding'

In dit hoofdstuk worden de voorgeschiedenis en het ontstaan van de Drentse spelling behandeld.

Maak nu het volgende schema af. We hebben het u makkelijk gemaakt. U kunt bij het invullen kiezen uit de teksten, die onder het schema (op de volgende bladzijde) staan.

jaartal	spelling	persoon/personen
1935		
1935		
1949		
1953		
1959		

1983		
1987		
1988		

Eerste spellingboekje

Jan Naarding

Enige voorstellen tot een "eenvoudige"
schrijfwijze van het Drents

Spellingcommissie

"De spelling van het dialect."
Aansluiten bij Nederlandse spelling

Provinciale Staten van Drenthe

Erkenning Drentse spelling

Jan Naarding

Duidelijkheid: elke klank een
bergen
eigen teken

Werkgroep Eversloo-Vos-

"Drentse Spelling, een handleiding
voor de schrijfwijze van de streektaal"

Spellingcommissie

Eén spelling voor heel Oost-Nederland
en een deel van Duitsland

Bezoen en Naarding

2. De volgende tekst is geschreven door Albert Dening.

Hij staat in *De brummelwal* (Assen 1960)

De tekst is geschreven voordat de spellingafspraken gemaakt zijn. Er zitten dus spelfouten in.

We bekijken in deze tekst alleen de spelfouten, die te maken hebben met wat in les 1 besproken is.

Opdracht: Schrijf de onderstreepte woorden - in een rij onder elkaar - over (Na de tekst is daarvoor ruimte)

Kijk naar de spelling van deze woorden.

Laat een woord staan als het goed gespeld is. Streep elk fout gespelde woord door en zet het woord in de goede spelling erachter.

De pet

"Gerriet, ij mut 'n nije pet hebben", zee Janna, "van dizze is de zundag glad of. Mor gao er no niet allien op of, want dan komt 't weer verkeerd oet."

"Woorum verkeerd oet?" vruug Gerriet, "'k zal toch allien wal 'n pet kunnen kopen, dat he'k wal vaker daon, en dan zeden ze almaol dak zon goeie keuze hadde. Bliev' mor gerust in hoes, 't komp best terecht."

'n Paar aovens later kwam Gerriet met de nije pet in hoes. "Kiek no mor ies vrouw", zeed' "wat tij er van dunkt, stiet mij goed?"

Janna sluug de hannen in 'n kanner.

"Mien lieve man", zee ze, "hie is jo wal twee nummers te klein."

"Nee, dat hèn mis, hie mag wat krap wezen, mor ij moet denken, zon pet moej indragen, dat is de kwestie, dan rekt dat van zuls. 't Is anners pet genug, zuk zo zeggen."

"Jao", zee ze. "'t is pet genog, mor ij liekt net 'n vogelverschrikker, aj hum op hebt." Zo mopperden ze nog wat deur tot bedtied toe. d'Aner dag begon Gerriet de pet in te dragen. Hie truk hum ies flink umdeel, zodat hum 't heufd zowat op springen stund, en gung de deur oet.

"'k Heb 'n gevuul", zeed' bij zuk zuls, "ok 'n gipsverband um de kop heb, mor 't zal wel wennen."

Hie truk hum nog mor ies weer wat stiever, want de pet was oet zuk zuls weer umhoog scheuven. En net doe Gerriet um d'hoek van Derk zien hoes kwam, kwam er 'n stoot wind, die de pet regelrecht in 't modderege brandgat flapte.

"O kerl nog toe", ruup Gerriet, "mien mooie nije pet; jonge, jong, daor brek mij 't zwiet jao van oet."

't Duurde mor even, doe wazzen er al 'n stuk of wat kwaojongs met lange stokken in 't voele water an 't plensen, um de pet an de kant te kriegen, en dat lukte. Ien van de jongs had hum an de stok hangen. Mor 't was niks meer as 'n vodde, 't was gien pet maer.

Gerriet tröf 't nogal, Jannao was net even de deur oet, en hie stopte 't smerege ding weg op d'opkamer in 'n bedstee die veur rommelhok diende.

"No moek gauw zien" zeed', "dak weer zon zulfde pet kriege, dat Jannao mij dat gevallegien niet veur de voeten kan gooien."

Do hèn toch geliek had", zeed' 'n paar dage later, "de pet was mij warkelk wat te klein 'k heb hum umruild."

"Ja ", zee Jannao, "dat zag ik daalik wal, wees en no mor wat zuniq op, dan ziej met Paosken een betie knap, leg hum mor in de kast."

"Dat zak doen", zeed', "dizze past mij persies; 't is een hiel aner gevuul."

In de loop van de week kreeg grootmoeder Jannao een paar kleinkinner op veziet, en die muggen dan speulen op d'opkamer. Daor wuren ze nooit zat, want in de bedstee stunnen de wonderlikste dingen. Daor stund 'n old spinnewiel in en 'n haspel, almaol van die mooie dreierij. 't Was veur kinner jao net een sprokien. En die twee vunnen daor in de bedstee zon verfrommeld voddig ding, woor ze as een paar jonge honden met an 't trekken en scheuren wazzen, net doe grootmoeder ies even um de deur keek. "' mensken nog an toe", ruup ze, "kinner, kinner... grootvao zien nije pet... dat is jao verschrikkelk, no week mij gien raad... hoe kom ij er an? Wat ziej toch ondugten, foj, foj, en hoe hèn hum zo smeriq en voel kregen?"
"Wij hebt hum vunnen, grootmoe."

"Kinner, kinner toch, er is gien draad maer an hiel, de klep er of en 't binnenwark er glad oetscheurd."

"Minao", ruup ze tegen 't wicht, dat op d'waskhoek an 't wark was, kom hier ies even hen, kiek no ies wat die kinner oes daar bakt hebt, de nije pet van je vaoder, hoe moew daar no met an? "Ja moeder, er zit niks anners op op as da'k daolik hen Sanders loop um persies zon pet weerum te kriegien."

"Jao, gauw dan maor, wicht, veurdat jo vaoder in hoes komp. Nim dat kepotte ding met, en niet weer met in hoes brengen, heur." Met 'n goed half uur was Minao weerum, 't Is in ödder", zee ze. "Gelukkig mor kind", zee moeder, "leg hum mor in de kamer op taofel." -

"Hèz mien pet veur 'n dag haald, Jannao?" vruug Gerriet 's aovens, ik had' hum zo mooi opbargt in de kast, en no ligge daar jao op taofel."

"Jao", zee ze, en begun 'n betien te hakkelen, "jao... eh... 'k heb hum wat ofstoft."

"Hie stiet mij goed, hè?"

"Och ja, 't mot zo mor, zet hum nog ies óp, ... toe mor, 'n betien dieper op 't heufd."

"Ja dieper, do kaaz wal wat zeggen, hoe hek 't no?... hoe, hoe is dat no in de wereld meugelk? hie paste mij eerst zo best."

Jannao kreeg er 'n kleur van.

"No hebt ze 't wicht 'n te kleine maot met geven", dacht ze, mor höld zuk vanzöls wal koest.

"Alweer mis", zee ze, "ziej no wal, daj niks doen kunt boeten mij? 't Is wat moois."

"Och Jannao", zeed', "wat gef dat no, dan ruil ik hum mörgen weer ies."

"Nee, dat mot niet", dacht Jannao, "dan zul alles oet kommen."

"Nee", zee ze, "dat doe ik wal, anners komp er weer niks van terecht." En zo kwam Jannao d'aner dag met pet nummer veer in hoes.

Gerriet had 't wark op deel daon, en no wolle zuk maor ies wat opknappen, want 't was Paosken. Hie zöcht zien zundags goed bij 'n kanner en doe zagge de nije pet ok in de kast liggen. "Ik begriep nog niet", zeed' bij zuk zöls, "wat Jannao toch met die pet lig te zeulen. Vanmörge lagge nog in de kamer op taofel en no vin ik hum hier weer, no ja, vrouwlu meugt gaern oprumen, en dan moej mor zuken um 't weer te vinnen, Koman, 'k zal hum vandage dan mor ies inwijden."

En met dad' zuk umdreide, zagge an de kapstok persies zon zölfde pet hangen.

"Hèw al veziet kregen?" vrugge an 't wicht.

"Welnee vaoder, hoe koms daar zo bij?"

"Hoe 'k daar zo bij kom, van wel is die pet dan?"

"Die is toch van dij, do zies an 't dreumen."

"Van mij?... en ik heb mien nije pet op."

"Wat hej daar in de kamer veur drokte?" vruug Jannao.

"Niks gien drokte", zee Gerriet, "ik vruug an 't wicht wel of die pet heurde, die daar hönk."

"Hoe kuj dat no vraogen, Gerriet? Die is toch van jo, van wel zulle anders wezen?"

"En ik zeg net, dak mien nije pet op heb, kiek mor, ik zin toch niet gek?"

"Jao, no week er niet meer van", zee Jannao, "hoeveul petten hej dan wal koft?"

"Hoeveul petten koft, zegsto? Ja hoeveul petten zuk mij koft hebben... Zon raor geval hek no nog nooit metmaakt."

Jannao en 't wicht begrepen er ook niks van.

Gerriet zat even later op d'opkamer in de bedstee te rommelen, mor de verdrunken pet was weg.

"No begunt 't mij 'n betien te doezelen", zeed' bij zuk zöls, "'t lik wel hekserij."

Gerriet zat 's aovens met d'hand unner 't heufd aal nog mor over dat raodsel te soezen. En Jannao bleef mor an 't zeuren over die pettenegosie. "No mot 't ies oetwezen!" snauwde Gerriet, die driftig overeinde sprung, do maaks mij nog krankzinnig met dat geteem over die petten. Ik zit mij zöls er al gek over te prakkezeren; wel wet of er zind murgenvro wal al drie in plaos van twee."

't Is een raodsel bleven veur alle drie; gienien van heur is 't goed dudelk worden.

Werkruimte:

Les 2

In les 1 hebben we geleerd dat de spelling van het Drents aansluit bij de Nederlandse spelling.

In deze les bekijken we een aantal klinkers en tweeklanken in het Drents.

Ook bij het schrijven van deze klanken sluiten we zoveel mogelijk aan bij de spelling van het Nederlands. Dit betekent bijvoorbeeld dat we verdubbeling van letters (zit - zitten) en vereenvoudiging van dubbele klinkers (raam - ramen) in het Drents net zo toepassen als in het Nederlands.

De schrijfwijze van een aantal klanken bespreken we nader:

ao

De *ao*, die ongeveer klinkt als de o in het Nederlandse "rose", komt veel voor in het Drents.

Deze *ao* wordt gebruikt voor alle klanken die tussen de *aa* en de *oo* in liggen.

N.B. In Drenthe schrijven we *ao*, in Groningen *oa* !

In heel Drenthe zegt en schrijft men:

schaop

staon

gaon

Wanneer men in Zuid-Drenthe een *aa* gebruikt en deze *aa* wordt in Noord-Drenthe een *ao*, dan hoor je in West-Drenthe een *ae* (de *ê* van "crêpe")

Zuid-Drenthe	Noord-Drenthe	West-Drenthe
<i>maken</i>	<i>maoken</i>	<i>maeken</i>
<i>glazen</i>	<i>glaozen</i>	<i>glaezen</i>
<i>davern</i>	<i>daovern</i>	<i>daevern</i>
<i>late</i>	<i>laot</i>	<i>laete</i>

De *ao*-klank klinkt iets anders als er in het woord een *r* volgt. Toch schrijven we ook hier een *ao*:

waor

vaoren

paor

Let op!

zwaor (zwaar) - *zwoor* (zwoerd)

baord (baard) - *boord* (boord)

mekaor (elkaar) - *koor* (koor)

spaoren (sparen) - *sporen* (afdruk van een trein enz.)

Ook al hoor je in streken in het noorden van Drenthe bijna of helemaal geen verschil in de uitspraak van de *ao* / *oo* in deze woorden, toch maken we om reden van herkenbaarheid wel onderscheid in de spelling.

ae, èe, è

Deze klanken hoor je in het Nederlands in vreemde woorden als *crêpe*, *gêne*, *crème*, *literair* en *meubilair*.

De West-Drentse *ae* hebben we hierboven al besproken. Alleen in West-Drenthe komt de *ae* voor. Woorden met *ae* in het West-Drents hebben in het Nederlands (en in het Zuid-Drents) een lange *a*. Maar let op: Alleen waar Noord-Drenthe de *ao* heeft. Woorden als *heerd*, *peerd*, *lanteern* hebben in heel Drenthe een *ee*-klank.

De *èe* en de *è* komen vooral in Zuid- en Midden-Drenthe voor in woorden als:

flèer   *Drèents*

gesmèer   *dèenken*

plèren   *mèense/mèensch*

vulmère   *schèensk (takkenbos)*

In andere streken in Drenthe krijgen deze woorden een *ee* of *e* en in het Noordenveld wel een *i*. Bijvoorbeeld:

<u>Nederlands</u>	<u>Ruinen</u>	<u>Valthermond</u>	<u>Roden</u>	<u>Dwingel</u>
heimwee	<i>wèens</i>	<i>winst</i>	<i>winst</i>	<i>weins</i>
mens	<i>mèense</i>	<i>mens</i>	<i>minsk</i>	<i>meinse</i>
denken	<i>dèenken</i>	<i>denken</i>	<i>dinken</i>	<i>deinken</i>

N.B.: In Noord-Drenthe horen we een lange *è*-klank in: *zeg, ber (bed), fles*.

De rekking van deze *e* wordt niet door een apart teken aangegeven.

ei, ij

De *ei/ij*-klank kan bij het spellen problemen geven.

De volgende afspraken gelden:

- Veel woorden, die in het Nederlands een (lange) *ij* kennen, hebben in het Drents een *ie*-klank. Natuurlijk schrijven we dan die *ie* ook.

rieke leu/lu

eigenwies

kieken

- Waar u in het Nederlands een (korte) *ei* schrijft en u hoort in het Drents ook een *ei*-klank, daar schrijft u de *ei*.

breien

meinse

trein

eigenwies

- Woorden die in het Nederlands een *ij* hebben, schrijven we, als we een ij-klank in het Drents horen, ook met een *ij*. (Ook als die klank in Zuid- en Midden-Drenthe als *i'j* uitgesproken wordt!)

wij

zij

vrijen

riestebrij

boerderij(e)

- Let op! In woorden waarin u in het Nederlands geen *ei* of *ij* schrijft, maar heel wat anders, schrijven we in het Drents *ei* als we daar een *ei-* of *i'j*-klank horen.

<u>Nederlands</u>	<u>Drents</u>
<i>sneeuw</i>	<i>snei</i>
<i>nieuw</i>	<i>nei</i>
<i>zeef</i>	<i>zeie</i>

NB *Lijte* in de betekenis van luwte wordt wel geschreven met *ij*, omdat het verwant is aan het Nederlandse *lijzijde*.

o

De korte *o* spreken we in het Nederlands op twee manieren uit. Van de leesplank kennen we nog de woorden "bok" en "hok". Hoewel hier de *o* in het ene woord anders klinkt dan in het andere gebruiken we niet een teken om dit verschil aan te geven.

Ook in het Drents doen we dat niet. Zo kan het voorkomen dat de volgende woorden gelijk geschreven worden:

bok-o

rogge (rug)

stokkien (stukje)

hok-o

rogge (rogge)

stokkien (stokje)

bol(le) stier
klok(ke) / klokkerd (kloek)

bol(le) (kom)
klok(ke) (klok)

ö

De *ö* kennen we in het Nederlands van de Limburgse klei, de löss.

In het Drents komt deze klank veel voor:

als ö-klank (löss)

als eu-klank (freule, oeuvre)

törf (turf)

törf (turf)

klömmen (klimmen)

börge (borg staan)

hij bög (hij buigt)

körk (kurk)

lös (*los*)

kört (kort)

mörge (morgen)

De klank in de rechterkolom wordt gebruikt in Noord- en Oost-Drenthe ("achter" de Hondsrug).

au, ou, aau

Bij de keuze tussen het schrijven met een *au* of een *ou* laten we ons leiden door het Nederlandse woordbeeld.

Ook het al dan niet toevoegen van een *w* gaat volgens Nederlands gebruik.

In Noord-Drenthe en ten oosten van de Hondsrug komt de *ou* voor in woorden, die in het Nederlands vaak een oe-klank kennen (zie hieronder bij: *De verspreiding van een aantal Drentse klanken*).

dauwelachtig

vergeetachtig

dauwnettel

dovenetel

gauw

gauw

<i>neerkauwen/nèerkauwen</i>	herkauwen
<i>sausies/sausemangels</i>	pinda's

<i>mouw(e)</i>	mouw
<i>houwen</i>	slaan
<i>oftrouwen</i>	echtscheiden
<i>nou</i> (uitspraak: no'w)	nou

Ten oosten en ten zuidoosten van de Hondsrug horen we een scherpe au, beginnend met een a-klank. We schrijven deze klank als *aa*

<i>blaauw</i>	blauw
<i>gaauw</i>	gauw
<i>maauw</i>	mouw
<i>traauwen</i>	trouwen

De verspreiding van een aantal Drentse klanken

In *Drentse Spelling* heeft Geert Kocks een interessant artikel over de verspreiding van de Drentse klanken geschreven.

We halen hieruit een drietal klanken, die een aantal varianten in Drenthe kennen.

Het gaat om de zogenaamde overlange klinkers *ie*, *uu* en *oe*. In het Nederlands kunnen die alleen voor een *r* voorkomen in bijvoorbeeld *hier*, *vuur* en *boer*.

Deze overlange klanken komen vooral in Zuid-Drenthe veel voor. Van Zuid- naar Noord-Drenthe veranderen deze klinkers in bepaalde woorden als volgt:

schief/schieve----->   *scheef*----->   *scheif*----->   *scheif/schaif*

zugen----->   *zeuken*----->   *zeuiken*----->   *zuiken*

bloed----->   *blood*----->   *blooud*----->   *bloud*

De grenzen tussen de verschillende klanken zijn niet precies aan te geven. Geert Kocks geeft in zijn artikel in een kaartje globaal de grenzen aan.

Oefeningen les 2

1. Max Douwes is vooral bekend geworden door zijn verhalen, die hij tussen 1949 en 1969 voor de regionale radio zelf heeft voorgelezen onder de titel *Mans Tierelier l p met zien dweellocht deur Drenthe*. Deze verhalen zijn later in boekvorm verschenen bij Kok, Kampen. Uit deel 1, tweede druk (blz. 43) volgt hier een kort fragment.
Max is in de gemeente Odoorn geboren. Hij schrijft in het Zuidoost-Drents.

In het stukje zijn de *ao* - en * * -klanken weggelaten. Vul die zelf in.

*Rieksie kreeg wat strams in zien kuten en in zien ziel. Stiefjes kwam hij in het ende en zee plechtst___tig: "Domnee m___t mij niet kw___lijk nemen, niet euvel duden en mij niet hard vallen, m___r ik pas hierveur. En w___rum pas ik hierveur? Umdat an mien hoese ook nog het neudige d___n worden m___t. Timmern, varven, metseln, - van alles! Ik knooi m___r an, dag in, dag oet. En wel helpt mij? Gieniene! Ik knooi in ienz___mheid! Ik heb gien fondsien tot mien beschikking. Ik kan gien geld ofkniepen van onschuldige kerkelieke burgers, um dan op mien luie gat - ja, domnee verstiet mij goed: op mien luie gat zitten te g___n en toe te kieken, hoe een aander het d___t. Domnee had het over 'doe-het-z___lf'. Wat is mien regelrechte antwoord? Dat l___dt: Doe het dan z___lf!" Hij stiefelde hen de deur, dreide zuk um en luup h___stig weer hen de t___fel. D___r drunk hij zien glassien leeg. "Zul ik mij dat ook nog vanwege domnee deur de neus boren l___ten?" prummelde hij, en gung weer hen de deur.
D___r dreide hij zuk nog ies weer um, en zee meew___rig: "Doe-het-z___lf, ha!"
Met een bengs sluug hij de deur achter zuk dicht.*

2. Vul *ei* of *ij* in:

a. De b___en vleugen op de h___de.

b. W___vr___den mit 'n b___den in de m___tied.

c. Z___ is hier niet ___gen.

d. Die dr___ kiepen legt gien ___er meer.

e. Der lig sn___ op de kl___.

f. Wat gaoj jao r___ met dat n___e n___gaoren um!

g. Hij sp___t op de b___tel as h___ hum scharp mak.

h. Een k___te kerel, hij hef een hiele boerker___e.

3. Vertaal de volgende zinnen in uw Drents

a. Hij heeft een blauwe hoed op het hoofd.

---

b. De dijk was opgebouwd uit klei en zand.

---

c. Zij mag hem niet.

---

d. De turf stond in hopen op de hei

---

e. Hij heeft dikke dijen.

---

f. Pinda's vind ik erg lekker.

---

g. De trekschuit vaart vanavond weer door het kanaal.

---

h. Hij lijkt op zijn grootmoeder.

---

i. Hij droeg een zak rogge op de rug.

---

j. Kun jij wel schaatsen op dat gladde ijs?

---

4. Een herhalingsopdracht

Uit *De ienege uutweg*, een toneelstuk van H. Tuun (Havelte), uitgegeven door Van Gorcum in 1937, hebben we een aantal uitspraken genoteerd. In elke uitspraak zitten twee spellingfouten. Schrijf de foutgespelde woorden op en verbeter ze.

Doe het zo:

ienege --> *ienige*

Jannus   Gaoj nog eêm mit hen kieken? Oenze motte mut keun hebben en hij begonde al aordig te nusseln.

Dina   Welnee, hij zal 't vanzölfs wel zien. - Zeg, Jan komp taomd ook nog: wij mut aoverleggen, hoe aw 't doet morreng.

Klaas   Nee 'k loat mij niet langer teenghollen. 'k Zal dat zwien geven wat hum toekomp.

Durk   Ja hij was aoreg genog. 't Was een hiele meneer eworren, 't gung hum merakel best.

Jette   Nou, dat giet niet al te best. Spijen dat ze döt, oen leemt zo niet.

Annechien   Mit Nijjaar krieg ik toch een kaortien, Jannus. Dat muj onthollen mien jonge.

Lutien   Goeienaomp. Bi'j mar alleneg mit zien beidend?

Werkruimte

Huiswerk les 2

1. Wat is voor u de goede spelling? Zet steeds een kring om het woord, dat in de spelling van uw dialect geschreven is.

Nederlands	Drents
been	bien - been - beein - bein - bain
doek	doek - dook - doouk - douk
dienen	dienen - denen - deeinen - deinen - dainen
dragen	dragen - draegen - draogen
vloeken	vluken - vleuken - vleuiken - vluiken
duizelen	duzeln - doezeln
gevoelig	gevuldig - geveuldig - geveuilig - gevuilig
mens	meins(e) - mènens(e) - mènensk - mènensch - mens - minsk
geraamte	geraamte - geraemte - geraomte
heel	hiel - heel - heeil - heil - hail - heul
maaien	maaien - meeien - meien
haas	haas - haze - haes - haeze - haos - haoze
steen	stien - steen - steein - stein - stain

hoesten	hoesten - hoosten - hoosten - houston - huisten
luwte	lijte - laaite
naakt	nakend - naekend - naokend
kraaien-ww	kraaien - krèeien - kreien - kreeien
niemand	gienien(e) - gieneen - gieneein - gienein - gienain - gainaine
knolrapen	koolrapen - rapen - raepen - kraopen - raopen
strooien	straaien - strèeien - streien - streuien - struien
nuchter	nochter(n) - nöchter(n) - nuchter(n)
vooral	benaaam - benaom - veural - veuraal
schuilen	schulen - schoelen

2. Het volgende gedicht is van Hans Heyting. Het staat in de *Drentse Schrieversalmanak* van 1956. De spelling is dus niet volgens de regels.

Lees het gedicht en schrijf de onderstreepte, (volgens de regels van nu) fout gespelde woorden onder elkaar op.

Verbeter steeds elk woord. Doe het zo:

hörde ----> heurt e

waer ----> .....

misteg---->.....

zötte ----> zöt e

enz.

Starvende boer

*Van hiel wied weg hörde zien vrouw waer praoten
En misteg zötte 't goeieg gries gezicht;
Hie prazelt mu: "my niet allèn waer laoten",
Maor stillek trekt um hör de nevels dicht.*

*Zie blij zo wied... zie komp hum nooit haost naoder;
Dat gef zien hannen onrust, döt hum zaer.
Zie zint er allemaol jao... otien, moeder, vaoder,
De kinner ok... woor blij zien vrouw non waer?*

*Non ploegde stoppellaand zoas zien vao hum 't laerde;
Hie kik by 't keren speurend nao de dam
En ment dan waer zien mooi span zwarte paerde
En wacht vergeefs zien vrouw, die gaait met koffie kwam.*

*Hie stapt gebeugen achter 'n zwarte wagen,
De toren streit zien klanken in de mist.
Hie zöt een baor hen d' open groeve dragen
En wet opiens zien vrouw daor in de kist.*

*Maor nog ies waer hörde hör dudelk praoten
En heller zötte 't jong vertrouwd gezicht,
Dat lachend zeg hum nooit allèn te laoten.
...En stillek trekt veurgoed de nevels dicht.*

Werkruimte

Les 3

In de vorige les kwamen de klinkers en de tweeklanken aan de orde. Deze les beginnen we met de bespreking van een aantal medeklinkerproblemen. Daarna komen de samentrekkingen in het Drents aan de orde.

De hoofdregel bij het schrijven van de medeklinkers is er een, die aansluit bij het algemene uitgangspunt, dat we bij het schrijven van het Drents aansluiten bij de schrijfwijze van het Nederlands.

Dus: In het Drents spelt men de medeklinkers zo mogelijk in aansluiting bij het Nederlands.

Bij het schrijven van woorden waarin bepaalde klinkercombinaties voorkomen, kunnen er problemen ontstaan. Hierbij valt in de uitspraak in sommige streken een medeklinker geheel of gedeeltelijk weg.

Dit komt voor bij:

- de *d* in de combinaties *ld, rd, md, nd, ngd*
- de *f* in een paar gevallen
- de *r* na een klinker
- de *t* in de combinatie *ts*.

De letters, die bijna of helemaal niet gehoord worden schrijven we omwille van de gelijkvormigheid wel.

De volgende voorbeelden maken dat duidelijk:

D De *d*-klank valt in sommige streken in de onderstaande lettercombinaties geheel of grotendeels weg. Toch schrijven we hem wel

ld *olde, olden, oldste, volden, wij zulden (wij zouden)*

rd *aordig, vordel / vördel, veerdig, daozerd, joepsterd*

md *zij remden, zij bromden, hemden*

nd aander, baander, umhaands, vienden, vunden

ngd zij drongden, zij verlengden

F De *f*-klank is in een aantal gevallen in de uitspraak bijna geheel afwezig. Toch schrijven we:

haarfst, zelfde / zölfde

R De *r*-klank wordt in bepaalde combinaties niet altijd duidelijk uitgesproken. Ook hier: wel schrijven!

haarfst, waarm, paartie / partie, zwarte, dartig, veertien / vir-tien, in order / in örder, naor, vort / vurt

T In de combinatie *-ts* schrijven we de *-t* wel, ook als we hem niet horen.

koortsen, onverdachts, 's haarfsts, Drèents / Dreints / Drents / Drints

Volgens de spellinghandleiding mag u wel *mus(se)* naast *mut(s)e* en *plaos* naast *plaots* schrijven.

Bij enkele andere medeklinkers of medeklinkercombinaties kunnen ook problemen ontstaan.

G De *g* of *gg* kan klinken als een buitenlandse plof-*g* (*grand, great*, ook enigszins te horen in de Nederlandse woorden *rokband, zakdoek*).

Deze *g* wordt gewoon als *g* of *gg* geschreven, ook al is de uitspraak in sommige streken in Drenthe een plof-*g*.

ik zegge, rugge, brugge (boterham), wij zegt

H In bepaalde streken in Drenthe (b.v. langs de (Verlengde) Hoogeveense Vaart, langs de Drentsche Hoofdvaart en in de Veenkoloniën) wordt de *h* aan het begin van een woord niet altijd uitgesproken.

Meestal wordt hij daar wel geschreven. U mag echter deze *h*-weglating opzettelijk aangeven door het schrijven van een apostrof.

hondtien, hokkien

'ondtien, 'okkien

SCH/

SK Waar de *sch* wordt uitgesproken op plaatsen waar je in andere streken een *s* hoort, mag deze *sch* geschreven worden.

mèensch, haanschen, waschern (wassen), *tuschen*

Op sommige plaatsen hoor je de *sk* in plaats van de *sch*. Die *sk* mag je daar schrijven.

skere, skroeten, haansken

F/V,

S/Z In het Drents is niet altijd duidelijk het verschil tussen de *s* en de *z* en tussen de *f* en de *v* te horen. De Drentse spelling staat afhankelijk van de uitspraak twee spelwijzen toe.

koffie / kovvie

bessem / bezzem

De *v* mag in het Drents (in tegenstelling tot het Nederlands) ook aan het eind van een woord geschreven worden als men daar geen scherpe *f* hoort.

geev (gaaf), *gliev* (kier, reet), *huuv* (van stro gevlochten mand)

Ook de *z* kan aan het eind van een woord voorkomen en wel in de vragende vorm bij *do* (jij). Daar hoor je geen scherpe *s*.

hèez (heb jij), *döz* (doe jij), *zöz* (zie jij), *ziez* (ben jij), *giez* (ga jij), *stiez* (sta jij)

De laatste voorbeelden brengen ons op het probleem van de samentrekkingen. In Drenthe worden het werkwoord en het persoonlijk voornaamwoord vaak samengetrokken tot één woord. Ook andere woorden worden wel met een persoonlijk voornaamwoord samengetrokken.

Vroeger schreven bepaalde schrijvers zo'n samentrekking met een apostrof (zwevende komma) tussen de beide delen, anderen maakten er één woord van. Ook was het zo dat schrijvers een bepaalde samentrekking de ene keer mét en de andere keer zonder een komma schreven.

De spellinghandleiding geeft de volgende regel:

- Samentrekkingen worden, op twee uitzonderingen na, aan elkaar geschreven.

doej (doe jij; doet u), *muj* / *muuj* (moet jij/u), *woj* (wilde jij/u), *woaj* / *daoaj* (waar jij/u), *aw* (als wij; of wij), *ow* (of wij), *daow* / *waow* (waar wij).

Uitzondering 1:

Om verwarring te voorkomen wordt bij samentrekkingen met *ik* wel de apostrof geschreven. Wanneer dat niet zou gebeuren was er bijvoorbeeld geen verschil in schrijfwijze tussen: *dak* (dak, dakstro) en *da'k* (dat ik), *daok* (rieten dak) en *dao'k* (waar ik), *zak* en *za'k*, *doek* en *doe'k*, *diek* en *die'k*.

U schrijft dus:

he'k (heb ik), *wo'k* (wilde ik), *dèenk'k*, *a'k*, *wa'k*, *o'k* enz.

Uitzondering 2:

Bij samentrekkingen met jij/u kunnen in het Drents ook problemen ontstaan. Dit gebeurt wanneer de *j* aan het eind van de samentrekking wordt voorafgegaan door een *i*. Vergelijk *bij* (bij) en *bi'j* (ben jij, bent u), *wij* (wij) en *wi'j* (wil jij, wilt u).

De afspraak is daarom gemaakt, dat alle samentrekkingen die eindigen op *i'j* met een apostrof geschreven moeten worden.

U schrijft dus:

snui'j (snuffel jij rond), *weej* / *wei'j* (weet u), *braai'j* (breit u), *strei'j* (strooi jij, strooit u)

Het laatste dat we in deze les behandelen heeft te maken met een samentrekking met *hij*.

In het Drents wordt *hij*, als het onbeklemtoond achter het werkwoord staat als *e* geschreven. Volgt deze *e* op een werkwoord in de verleden tijd, dat eindigt op *-te* of *-de*, dan ontstaat er een samentrekking. De *-e* van het werkwoord wordt dan vervangen door een apostrof.

Beurd'e die zak allent op?

Vaard'e 't hoes heilemaal op?

Varfd'e 't hoes/huus op?

Houwd'e de paolen in de grond?

In vooral Noord-Drenthe en de Veenkolonies, komt naast de 2^e persoon enkelvoud, jij, ij, ai en joe ook de 2^e persoon enkelvoud 'doe' voor. In samentrekkingen mag dat als volgt aan elkaar geschreven worden: Bistoe, kanstoe, komstoe, wilstoe, lopstoe. Soms wordt het persoonlijk voornaamwoord doe zelfs weggelaten: bist, kanst, wilst, lopst.

Het mag echter ook los geschreven worden: Bist doe, kanst doe, komst doe, wilst doe, lopst doe.

Op de Hondsrug en in Midden-Drenthe komt de 2^e persoon enkelvoud 'do' voor. Maaks do, wils do, kans do.

Oefeningen les 3

1. Schrijf in uw eigen Drents:

vouwen -

handtekening -

gouden -

hooihark -

uitschelden -

weggaan -

opwinden -

afwassen -

herfstwind -

de Oude Landschap -

jullie vonden -

de Drentse taal -

2. Samentrekkingen. Zet een rondje om de a, b, c of d van de zin die volgens u foutloos geschreven is. N.B. Niet alleen op de samentrekkingen letten !
Let op: Het gaat om spellingfouten, het gaat er niet om of het uw eigen dialect wel is !
- 1 a Laow maor wachten, of muj nog vurt?
b Lao'w maor wachten, of mu'j nog vurt?
c Lao'w maor wachten, of muj nog vurt?
d Laow maor wachten, of muj nog vut?
- 2 a Dat doek wel even mit een doek.
b Dat doe'k wel even mit een doe'k.
c Dat doe'k wel eem mit een doek.
d Dat doe'k wel even mit een doek.
- 3 a Heurd'e niks toen as 't zo had weide en de pannen van 't dak of rabbelden?
b Heurde niks toen as 't zo hard weide en de pannen van 't dak of rabbelden?
c Heurd'e niks toen as 't zo hard weide en de pannen van 't dak of rabbelden?
d Heurd'e niks toen as 't zo hard wei'de en de pannen van 't dak of rabbelden?
- 4 a Wak zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperg wezen."
b Wak zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperig wezen."
c Wa'k zeggen wol: "A'k je zo zie, ku'j wal grieperig wezen."
d Wa'k zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperg wezen."
- 5 a Krek wa'j zegt, daor moej 't van hebben, zeg'k aaltied maor.
b Krek waj zegt, daor moej 't van hebben, zegk aaltied maor.
c Krek waj zegt, daor moe'j 't van hebben, zeg'k aaltied maor.
d Krek waj zegt, daor moej 't van hebben, zeg'k aaltied maor.

- 6 a Zuw naor hoes hen gaon of wij nog wieder kieken?
- b Zuw naor hoes hen gaon of wi'j nog wieder kieken?
- c Zu'w naor hoes hen gaon of wi'j nog wieder kieken?
- d Zuw naor hoes hen gaon of wij'j nog wieder kieken?

3. Vertaal in uw eigen Drents. Gebruik, waar dat mogelijk is, samentrekkingen.

a. Heb je alles in orde gemaakt ?

b. Gaan wij elk jaar in de herfst aardappels rooien ?

c. Dat wil ik jou wel zeggen : 't Is hier altijd hetzelfde gezanik !"

d. Smeer mij maar twee boterhammen op.

e. Als je zo opschept, geloof ik jou niet.

f. Hebben jullie die bijenkorf weggegeven ?

g. Heb je je handschoenen gisteren vergeten ?

4. Herhalingsopdracht

Het nu volgende fragment komt uit het boek *Harm, boer'nlev'n an de Riest* van Lukas Jonker. Lukas Jonker leefde van 1873 - 1948. Hij was banketbakker in Dedemsvaart. De taal, waarin hij schrijft, is de taal van het Reestgebied. Het verhaal speelt zich af in Linde.

Schrijf de (nu) foutgespelde woorden over en verbeter ze.

Elk woord hoeft u maar één keer op te schrijven.

Op de briede zaandweg, daor now een dikke laoge sni'j op lag, löp Harm.

Det hi'j der now ook net uut mus !

Toe zien vader der lest aov'r begunn'n was, det Harm now al groot genogt was um bi'j 'n boer te dien'n, toe had hum det wel mooi toe eleek'n, mar now 't er opan kwaamp, now had hi'j de aorugheid der glad of.

Nao zukke vrömde mèn's'n, hi'j kende ze gil niet; en now zuk lilluk weer; hi'j was veule liev'r in huus ebleev'n; mar der hölp niks an ... 't mus wèz'n.

Zien moeder had ter ook wel teeg'n op eziene, ze had eerst zon waark ehad um zien klee'n wat op te hemmel'n. Der mus nog wat ni'js bi'j ekocht word'n, en der was haoste gien geld veur.

En now alles veur menare was en h'j vanmorg 'n op stap zul, kun hi'j wel zien, dat zien moeder ekreet'n had.

Det kun hi'j niet goed hebb'n. En toe ze teeg'n hum zè : "Harm, zöj goed oppassen, mien jonge ", toe kun ze haoste niet meer praot'n. En toe hi'j zè : "Ja, moeder ", toe kun hi'j 't zöls ook niet meer ....

*'t Löp lastug; zo now en dan mus hi'j zien bien'n hoge opbeur'n, as hi'j op'n plekke
kwaamp, daor de sni'j zo dikke lag ....*

Hè ! Wat een skrik.

Werkruimte ook op de volgende bladzijde.

Werkruimte

Huiswerk les 3

1. Vertaal de volgende zinnen in uw eigen Drents. Gebruik, waar dat mogelijk is, samentrekkingen.
  - a. Sommige mensen wassen de handen niet.
  - b. Zie je daarginds die zwaluwen vliegen ?
  - c. Hij tuimelde naar beneden.
  - d. Het spatbord was totaal verbogen.
  - e. In dat zwarte water mag je niet hengelen.

Werkruimte

2. De bekende schrijver Harm Tiesing uit Borger schreef de roman *Marthao Ledeng, de bloem van 't daarp*. Harm leefde van 1853 tot 1936. Hij kon dus onmogelijk in de officiële spelling schrijven.

Het volgende stukje is een fragment uit *Marthao Ledeng*. Lees het. Schrijf daarna de onderstreepte woorden over en verbeter ze zonedig.

En veural weur ie er niet minner groot op, doe de rederiekers-kaomer Helmstad opricht was, waarvan ie zöls lid was en waor ok Marthao an metwaarken wol. In zien verbeeldeng stelde ie zuk al veur, dat ze tehoop speulen zullen op Gert Rouwels zien opkaomer. "En as 't zo tröf, dat de rollen, die ie en Marthao hadden, zo op 'nkaander völlen, dat ze teegn mekaor proten mussen", zee Jaan teeng zien meid, "hè Marthao, duurs doe dat dan wal waogen?"

"O", zee Marthao, "waarom niet ? As ei dan de rol maor goed kent, jong."

Schrijf het zo op:

minner - .....

3. Een ander fragment uit *Marthao Ledeng* volgt hieronder. Haal daar zelf de spelfouten uit. Verbeter de foutgespelde woorden.

Gert Rouwels had 't in de leste oktoberdaogen van dat jaor drok met 't timmeren en verbeteren van zien woonhoes. Veur de grote, aolerwetse keuken was een mèr doelmaoteg vertrek in plaos kommen, daor 'n holten vloer in was, en 'n kachel in zet wodden kun. De aolde glaozen met kleine roeten wassen verdwenen, en in plaos van twee wassen der nou veer glaozen in kommen, waarvan drie van veuren en een op zied, zodat er veul mèr locht in kwam en 't gezicht nao twee kanten opend was. In plaos van 't aol tappersbrettien hunk er nou een groot oethangbord, waarop met mooie letters schilderd stund : "Reismanslust, logement van G. Rouwels".

Werkruimte:

4. In de Hoogeveensche Courant heeft Endrik geruime tijd de rubriek *Hoogeveense herinneringen* verzorgd. In een van de afleveringen schrijft Endrik over de veldwachters.

Lees dit stukje.

Schrijf nu de foutgespelde woorden over en verbeter ze.

Oenze misdaden in die tied waren 'aoste allennig fietsen zunder belastingplaatie, fietsen mit een kapotte belle, fietsen zunder locht, appelties gappen en bellegie trekken.

De boel verrinneweren dat deuden wi'j niet. Um zo maor wat kapot te houwen dat kregen wi'j niet iens in de kop. Daor 'adden wi'j 't ook veul te drok veur ! Ie mussen hen de schoele, 'uuswark maken, bosschoppen doen veur oen moe, seins ook nog eerpels schellen en ie mussen voetballen, knikkeren, tjollen, zwemmen en vissen of iesie taojen en snejballen. Och meinse, en nog veule, veule meer. Wi'j verveelden oens nooit !

In mien gedachten zie 'k ze nog zo lopen die veldwachters: Bakker en Reinder Bults. Van Bults stamt 'et gevleugelde woord: Vrogger 'adden kleine kiender snotneuzen, teengswoordig 'ebt snotneuzen kleine kiender.

Bakker 'ebt wij nog ies mooi te pakken 'ehad. 't Was mit oldejaor en dan scheuten wi'j altied mit carbidbussen. Dat mug niet, maor dat maakte 'et juist spannend. Wi'j 'adden mit een paar jonges an de aandere kaante van de bouw of-espreuken dat wi'j zullen begunnen te schieten, twèj keer. Want Bakker woonde vlak bij oens in de buurte en wi'j wussen dat i'j in 'uus was. As zi'j oens 'eurden schieten dan mussen ze èmpies wachten en dan mussen zi'j vief keer schieten en dan wi'j weer vief keer en zo wieder. Nao ieder salvo meuken wi'j da'w in 'uus kwamen.

Bakker kwaamp op 'et knallen of want dat mug niet. Maor as i'j kwaamp waor i'j 'et eheurd 'adde, vund e gien jonges mit carbidbussen. En dan begunde 't an de aandere kaante van de bouw te ploffen. En dan gunk e daor op of, mit 'etzulfde resultaot ! Wi'j 'ebt um wel vief keer hen en weerumme laoten fietsen veur as ie 'et deur kreeg. Meinse, meinse wat 'ebt wi'j elachen !!

Endrik

Werkruimte:

Les 4

In deze vierde les bekijken we de schrijfwijze van vreemde (uit andere talen afkomstige) woorden en de spelling van verkleinwoorden en van enkele typisch Drentse voornaamwoorden.

Vreemde woorden (woorden die ontleend worden aan andere talen en waarvan je de afkomst duidelijk voelt) en bastaardwoorden (woorden die in onze taal wel veranderd zijn, maar die je nog duidelijk als vreemd woord herkent) schrijft u in het Drents net zoals u dat in het Nederlands doet.

Als de woorden echter in het Drents sterk afwijkend worden uitgesproken (dus sterk "verdrentst" zijn), kunt u een "Drentse" spelling kiezen.

In het Drents schrijft u dus *computer* en niet *kompjoeter*, *China* en niet *Sjiena*.

Een aantal woorden dat oorspronkelijk uit het Frans komt, is vanaf de Franse tijd zo verdrentst dat veel mensen zich de Franse afkomst niet bewust zijn. Zo mag u schrijven: *portefulie*, *verrinneweren*, *vakaansie* of *vekaansie*, *plietsie* (politieagent), *allozie* of *horlozie*, *nimnaosie* (nominatie), *begaozie* of *begazie*. Afhankelijk van de uitspraak van de woorden kiest u voor de uitgang *-tie*, *-sie* of *-zie*. (Kijkt u maar eens in het Drents zakwoordenboek bij de Drentse woorden voor 'ontspanning' en 'verbouwereerdheid'.)

Bij het schrijven van verkleinwoorden in het Drents geldt als hoofdregel: **Het grondwoord blijft zo mogelijk ongewijzigd!**

In het Drents kennen we de volgende uitgangen voor verkleinvormen:

<i>-ie</i> of <i>-ien</i>	<i>huus</i>	<i>huusie, huusien</i> *)
	<i>hoes</i>	<i>hoesie, hoesien</i>
	<i>hemp</i>	<i>hempie, hempien</i>
<i>-tie</i> of <i>-tien</i>	<i>toen</i>	<i>toentie, toentien, (toentjeVK)</i>
	<i>tuun</i>	<i>tuuntie, tuuntien</i>
	<i>pad</i>	<i>padtie, padtien, (padjeVK)</i>
	<i>peerd</i>	<i>peerdtie, peerdtien, (peerdje VK)!</i>

-gie of -gien	<i>slee</i>	<i>sleegie, sleegien *)</i>
	<i>la</i>	<i>lagie, lagien</i>
	<i>lu</i>	<i>lugies</i>
	<i>tromme</i>	<i>trommegie, trommegien</i>
	<i>ding</i>	<i>dinggie, dinggien !!</i>
	<i>jong(e)</i>	<i>jonggie, jonggien !!</i>
	<i>ring</i>	<i>ringgie, ringgien</i>

*) Let op: Het grondwoord wordt als het even kan niet gewijzigd.
Hier blijft de dubbele klinker dus staan!!!

-pie	<i>raom</i>	<i>raompie(n), raempie(n), raampie(n)</i>
	<i>zeum</i>	<i>zeumpie, zeumpien</i>

-kie	<i>jong</i>	<i>jonkie</i>
	<i>keuning, keunink</i>	<i>keuninkie(n)</i>
	<i>ring</i>	<i>rinkie</i>

-egie	<i>trom</i>	<i>trommegie(n)</i>
	<i>bel</i>	<i>bellegie(n)</i>
	<i>ring</i>	<i>ringgie, rinkie(VK)</i>

Nog een aantal aanvullende opmerkingen:

1. Bij sommige verkleinwoorden herkennen we het grondwoord niet meer:

maagie(n) (meisje)

zoogie(n) (zooitje)

beetie(n) (beetje)

2. Als u de -t in verkleinwoorden van woorden op *-cht*, *-ft*, *-(r)st* niet hoort, hoeft u hem ook niet te schrijven. Hoort u hem wel in uw dialect dan schrijft u hem natuurlijk wel.

locht   *lochie(n)*

wicht   *wichie(n)*

<i>schoft</i>	<i>schoffie(n)</i>
<i>feest</i>	<i>feesie(n)</i>
<i>nust</i>	<i>nussie(n)</i>
<i>worst</i>	<i>worsie(n)</i>
<i>roodbörst</i>	<i>roodbörsie(n)</i>

3. In bepaalde streken waar de uitgang van de verkleinwoorden afwijkt van wat hierboven beschreven is, mag men zich door de uitpraak laten leiden bij de spelling van deze woorden.

<i>emmer</i>	<i>emmerdie, emmertje (VK)</i>
<i>rad</i>	<i>raddie</i>
<i>kraant</i>	<i>kraandie</i>
<i>hond</i>	<i>honnie</i>
<i>staapel</i>	<i>staopelie, staopeltje (VK)</i>

In Roden en omgeving wijkt de uitspraak op een andere manier af. Daar begint de uitgang van sommige verkleinwoorden met een zogeheten glottisslag. Na het grondwoord volgt daar een korte stilte, gevolgd door een nieuwe aanzet. Je hoort daar geen 't', maar een "klikje" van de stembanden. Deze verkleinwoorden schrijf je als volgt:

<i>pit</i>	<i>pit'ie</i>
<i>hond</i>	<i>hond'ie</i>
<i>kat</i>	<i>kat'ie</i>
<i>stoet</i>	<i>stoet'ie</i>

4. In les 3 hebben we al aangegeven, dat de *s* en de *z* en de *f* en de *v* bij het schrijven in het Drents wel eens problemen geven. De wisseling van een scherpe naar een zachtere medeklinker is niet altijd even duidelijk. Beide medeklinkers wisselen in de verschillende streken in Drenthe nogal eens van stemloos (scherp) naar stemhebbend (zacht). Bij de verkleinwoorden mag, afhankelijk van de uitspraak, de *-ss-* ook als *-zz-* geschreven worden:

<i>buzzie</i>	naast	<i>bussie(n)</i>
<i>kazzie</i>	naast	<i>kassie(n)</i>

glazzie naast *glassie(n)*

Maar: *kalfie(n)* blijft *kalfie(n)* ook al spreek je de -f- als -v- uit, *hoesie(n)* blijft *hoesie(n)* ook al spreek je de -s- als -z- uit. Hier blijft dus de hoofdregel (het grondwoord ongewijzigd laten) gelden. De uitzondering telt alleen voor woorden met een dubbele s.

Tot slot van deze les nog iets over een paar voornaamwoorden, die typisch Drents zijn.

In het Nederlands kennen we de bezittelijke voornaamwoorden, die vertellen van wie voorwerpen, gevoelens enz. zijn. Ze staan in het Nederlands altijd voor het woord waar ze betrekking op hebben:

mijn fiets

jouw tas

zijn karakter

In het Drents kennen we deze woorden ook, maar we gebruiken in Drenthe bovendien nog een zelfstandige vorm:

mien hoes - dat is mienend

je hoës/oen huus - dat is juddend/joenend/dienend/oenend

In dezelfde vorm kennen we nog een aantal voornaamwoorden in het Drents:

dizzend - deze

zukkend/zokkend/zonnend - zo een

dennend, dennende - degene, degenen

hoezonnend, hoezunnend, houzukkend - wat voor een

gienend(e) - geen een, geen

goenend(e), gonnend(e), wellend(e) - enige, enige mensen

Oefeningen les 4

1. Maak van elk van de volgende Nederlandse woorden eerst een woord in uw dialect. Zet er daarna de (Drentse) verkleinvorm achter.

Nederlands

Drents

verkleinwoord

dag

wang

schaaf

prijs

buiging

vaas

eind

eend

kast

hand

vleermuis

vis

ekster

papieren zak

mast

waslijn

leuning

zeef

zwaard

vrouw

schoen

broekzak

slang

haring

emmer

2. Bekijk de volgende Drentse woorden:

toetmem / toetemme, permetaosie / parmataosie, agosie / negosie

- Wat kunt u over de spelling van deze woorden opmerken?

- Kunt u nog twee of drie van dit soort woorden bedenken?

Schrijf ze eens op:

3. Zet een rondje om de letter van de goede zin.

1 a. *Bint dizzend van oe? Welkend? Nee, dat bint zienend.*

b. *Bint dizzent van oe? Welkent? Nee, dat bint zienent.*

c. *Bint dizzend van oe? Welkend? Nee, dat bint zierend.*

2 a. *Zunnent heb ik nog nooit zeein. Is dat juddend?*

b. *Zunnend heb ik nog nooit zeein. Is dat juddent?*

c. *Zunnend heb ik nog nooit zeein. Is dat juddend?*

4. Vul het rijtje eens aan, zoals u dat zelf zegt:

Die knienen, dat bint   *mien* _____ (van mij)

_____ (van jou)

_____ (van hem)

_____ (van haar)

_____ (van ons)

_____ (van jullie)

_____ (van hen)

5. Herhalingsopdracht

Het volgende fragment komt uit een bundel 'Drentsche schetsen van Drentsche schrievers' uitgegeven in 1943 onder de titel *Oet 't Drènsche laand*. Het is een deel van een verhaal van J.L. Thalen uit Beilen met als titel *'n Strik stund in 'n wag'nspeur*.

In een boekje uit 1943 werd natuurlijk niet in de officiële Drentse spelling geschreven. Lees het stukje. Schrijf dan de onderstreepte woorden en streep ze door als ze niet goed gespeld zijn. Verbeter deze woorden.

Hij zuchtte en dacht an 't jongie, dat heur ofstörm was. Hij har hum der gold'n barg'n van veursteld. As-e van school of was, har-e met Luuks 't veld in kunn'n gaon. Luuks wuur er wat mismoodug under. 't Kun hum atmet zoo overvall'n. Veural de leste tied'n, nou zien Va, de jachtopziener van Grol', zoo an de krummel kwaamp. De jong har wal zoo wied kunn'n wez'n um 't wark van d'olde baos over te nem'n.

Geertie ruup hum oet de dreumerij in de warkelukheid terugge.

"Zu-j ok neet ies wat metpraot'n ? 't Is al haost beddegaonstied. Wat he-j toch te prakkezeer'n ? "

"Ik dacht an oeze Va ", zee Luuks en doe kreg'n ze 't met mekaar over hum.

Luuks zien Va zul 't in 't veld zoo lang wal neet meer oetholl'n. Daorum kun-e er beter oetgaon, dan dat ze hum an de diek zett'n. Hij zul hum em'nwal met zien olderdomsrente allennug neet kunnen redd'n. Zij zull'n er wal 'n kamertie bij an tummer'n moet'n, dan kun-e bij heur inkomm'n.

Achter de beddeur'n praott'n Luuks en Geertie hier wieder over. Aor'nd en Aoltie blem'n nog 'n helder toertie op, Maor dachten an d'olde baos al lang neet meer.

Een dag of wat later luup Luuks Kuuk 's middaqs in 't veld.

't Was midd'n in de week. Zaoterdag zul de haz'njacht lös

komm'n. Hij gung zien veld nog ies deur.

't Was de heel dag slim daampug weer. 'n Kleine wereld. De mollebult'n en de stamm'n van de boom'n war'n zwarter as aans. Elk twiegie druug 'n druppe. 't Natte spinrag hōng in de heide en in 't roege grōs. Wiederweg de boom'n gries en dan ve'dween alles in 'n dikke nevel.

Zoo somber as de netuur war'n ok Luuks zien gedacht'n. As-e zoo allennug was stund'n zien hassens nooit stil. Deur 't zwarm'n in 't verlaot'n veld was-e 'n denker worr'n.

werkrumte:

Huiswerk les 4

1. We oefenen eerst de spelling van de verkleinwoorden in het Drents. Vul maar in:

Nederlands

dialect

verkleinwoord

lam (jong schaap)

kar

land

barst

meikever

veulen

leuning

emmer

poot

klont

lade

bij (insekt)

stier

sloot

borstel

lening

duif

geluk

korst

koningin

2. Vertaal de volgende verkleinvormen in uw dialect:

rondje -

eventjes -

kalmpjes -

meisje -

wangetje -

luitjes -

stilletjes -

snoepertje -

beetje -

halfje -

poosje -

restje -

zootje -

3. In de bundel *Blossems in de lijte* van Bart van Oosteringh (uitgave Het Drentse Boek, 1982) staat het onderstaande gedicht. Lees dit gedicht, dat in het Zuidwest-Drents geschreven is. Schrijf de onderstreepte woorden over. Verbeter ze wanneer ze fout gespeld zijn.

In de lijte

*Daor weit gien wiend
mor zweeft allent de moggen.
Daor schient de zun
en welkt de jonge bladties,
die sloppig schrompelt in het felle locht.
Mor as het eempies deur een vlage tocht
vervliegt ze vlijzem naor nog lijer padties.*

*Daor roest de dauw
op 't harde knieneblad.
De krodde pronkt mit roodgeplekte blommen.
de lijt' is lauw, mor vlietig bint de drommen
van felle neefies, zingend boven 't pad.*

Werkruimte:

4. In de *Drentse Schrieversalmanak 1956* staat het volgende gedicht van Hans Heyting. Lees dit gedicht en haal de spelfouten er uit. Verbeter ze.

Huus-kruus

*Een tuunslak (in 't Latien is 't Helix
Maor in 't gebroek gewoon maor Felix,
Lop jaor en dag, o wat een kruus,
Te sjouwen met zien iegen huus.
Hie wil zien vracht wal gaeren kwiet,
Maor in gelaerde boeken stiet,
Dat iedere tuunslak zunner klagen,
Zien leven lang een huus möt dragen.
"Woorum", vruug ik, ('k kreeg medelieden,
Koop ie gien paerd en laot je rieden?"
"Och", zee de slak, "het zal wal wennen,*

'k Heb wal een paerd, maor 'k kan niet mennen."

Werkruimte:

5. Het volgende verhaaltje staat in *Op Naoberveziet, deel 3*. Dit boekje uit 1949 is geschreven door H.T. Buiskool. In het hoofdstuk over bijgeloof wordt over 'veurlopen' verteld. Lees het verhaaltje. Schrijf het daarna in uw eigen dialect op, als het kan zonder spelfouten.

Op 'n winteraob'nd wa'k net hen bedde, doe'k bij oez' buurman, timmerman Roelf Harms, duud'l'k 'n paar maol kloppen höderde, net of er iên an 't timmeren was. Ik er oet, de boks antrökken en dat het boeten. Ik keek en keek 'ns deur 't raampien van d' winkelhôek, waar ze gewoonlijk warkden, mor ik zag niks. Ik veur de glaaz'n langs lopen, maor alles was stil, zi slupen.

'n Paar maond later, doe'w net de middag deden, höderde ik weer datzölfde kloppen in de timmerwinkel. Ik zegg' tegen Hinnerkien, m'n vrouw: "Daor klopt wat, gao'ns hen kieken wat of gaonde is." Oêz Hinnerkien er hen en het kwam truGGe *) met de bosschup dat Roelf an 't timmern was met 'n doodkistien veur z'n kleinkind dat an d' stoepen störm' was

.....

*) G en GG uitspreken als g in Duits *gut*.

Werkruimte:

Les 5

Les 5 is een afsluitende les. In deze les bekijken we nog een paar spellinggevallen aan de hand van de spellinghandleiding *Drentse spelling, een handleiding voor de schrijfwijze van de streektaal*. Ook het gebruik van het spellingboekje komt aan de orde. We sluiten de les af met een toets.

Alle voorkomende spellingproblemen kunnen we in een cursus van vijf lessen niet behandelen. De hoofdzaken zijn echter in de cursus aan de orde geweest. Voor verdere informatie kunt u terecht in *Drentse spelling*.

Om in deze handleiding enigszins wegwijs te worden, bekijken we dit boekje nader.

De inhoudsopgave op blz. 5 geeft de globale indeling van het boekje:

INHOUD

TEN GELEIDE (1987)	7	
WOORD VOORAF (1983)	9	
BIJ DE HERZIENE DRUK (1986)	11	
INLEIDING	13	<i>Ontstaan van de Drentse spelling, behandeld in les 1</i>
BEGINSELEN	17	<i>Algemene uitgangspunten</i>
ALGEMENE SPELLINGREGELS	21	<i>De regels in grote lijnen</i>
OVERZICHT VAN DE LETTERS		<i>Samen met de 'Beginselen' en 'Algemene spellingregels' is dit de kern van het spellingboek</i>
I KLINKERS EN TWEE- KLANKEN		
1 LETTERGEWIJS, ALFABETISCH	24	
2 ENKELE PROBLEEMGEVALLEN	49	
II MEDELINKERS		
1 OVERZICHT	51	
2 LETTERGEWIJS, ALFABETISCH	56	
3 ENKELE PROBLEEMGEVALLEN	63	

ENKELE REGELS NAAR WOORDSOORTEN		<i>Een extra gidsje met uitleg over de spel ling van woordsoorten</i>
I WOORDSOORTEN	65	
II DIVERSEN	85	
DE VERSPREIDING VAN DE DRENTSE KLANKEN	89	<i>Het artikel van Geert Kocks dat in les 2 aan de orde is geweest</i>
PROEVEN VAN TOEPASSING	96	<i>Hetzelfde verhaalfragment, vertaald in vijftien plaatselijke dialecten</i>
REGISTER	127	<i>Een alfabetisch gerangschikte sleutel voor mensen die met de namen van woordsoorten en andere taalkundige termen kunnen omgaan</i>

Bij het spellingboekje moeten we nog het volgende opmerken:

* Als u iets in het boekje wilt opzoeken blader dan niet in het wilde weg. Gebruik de inhoudsopgaaf en/of het register.

* Het register bevat termen, begrippen, onderwerpen die in het spellingboek ter sprake komen en - schuin gedrukt - lettergrepen, lettercombinaties of letters uit Drentse woorden die in de voorbeelden worden behandeld.

Een cijfer achter een trefwoord of achter een cursivering betekent: bladzijde waarop het verschijnsel of die letter genoemd, bedoeld of behandeld wordt.

Een woord in de plaats van een cijfer verwijst naar een trefwoord op een andere plaats in het register.

* De voorbeelden die in het boekje gegeven worden, zijn willekeurig. Zeg dus niet te gauw: “Het woord dat ik zoek staat er niet in; ik kan het boekje dus niet gebruiken.” Het gaat om de afspraken, die wat betreft een bepaald spellinggeval zijn gemaakt. Met behulp van die regels zult u uw woord ook moeten schrijven, ook al staat het niet bij de voorbeelden. Kijk dus niet alleen bij de voorbeelden, maar lees de verduidelijking van de spellingregels die erbij staan er op na!!

We gaan nu in het boekje een paar spellingproblemen opzoeken:

a. U zegt in het Drents *haard* (hard); bijv. in de zin *Ik bin haard op 't ies vallen*. U hoort in uw uitspraak de *r* niet. Moet die *r* nu wel geschreven worden of mogen we hem ook weglaten? Mag men zowel *haard* als *haad* schrijven? U weet het niet of niet meer.

U kunt op twee manieren in het spellingboekje zoeken:

via de inhoudsopgave (blz. 5)	via het register (blz. 127)
<p>U kijkt in het hoofdstuk Overzicht van de letters - II Medeklinkers .</p> <p>In 1 Overzicht staat bij de <i>R</i> op blz. 54 alleen <i>roep, hering</i> en <i>stoer</i>.</p> <p>Dit helpt u niet verder.</p> <p>We kijken verder in het hoofdstuk bij 2 Lettergewijs, alfabetisch vanaf blz. 56.</p> <p>Bij de <i>R</i> staan hier (blz. 60) verschillende voorbeelden waarbij men de <i>r</i> niet hoort, maar wel moet schrijven. Hoewel <i>haard</i> niet genoemd wordt, is het duidelijk dat de <i>r</i> wel geschreven moet worden.</p>	<p>U vindt, alfabetisch zoekend op blz 131 helemaal onderaan, bij de <i>r</i>:</p> <p><i>r</i> zwak of afwezig <i>naor; rd; rt</i></p> <p>U wordt dus doorverwezen naar deze drie voorbeelden. Omdat het in <i>haard</i> vooral gaat om de lettercombinatie <i>rd</i>, lijkt dit de meest logische vervolgstap.</p> <p><i>rd</i> vindt u bovenaan blz 132 en u hebt als mogelijkheid de pagina's 20, 56, 60 en 73. Bladzijde 60 geeft vervolgens het beste resultaat.</p>

b. U leest in de Drentse Courant van 25 april 1992, dat er bij Hummelen een nieuwe bundel van Roel Reijntjes is uitgekomen. Deze bundel heet '*Het zingen holt an*'. U twijfelt aan de spelling van *holt*.

We zoeken weer in de spellinghandleiding:

via de inhoudsopgave (blz. 5)	via het register (blz. 127)
<p>Het gaat hier om de vervoeging van een werkwoord, een woordsoort . U zoekt dus bij</p>	<p>U weet dat het hier om de vervoeging van het werkwoord <i>holden</i> gaat.</p>

<p>Enkele regels naar woordsoorten en daarbij gaat u naar I Woordsoorten . U komt dan terecht op blz. 65. Al bladerend komt u op blz. 72 bij 4 Werkwoord</p>	<p>U zoekt dus bij vervoeging</p> <p>Op blz. 134 vindt u:</p> <p>vervoeging werkwoord</p> <p>U kijkt dus in het register bij werkwoord</p> <p>Daar vindt u:</p> <p>werkwoord 72 vv., 78</p> <p>Vanaf blz. 72 kunt u lezen wat er over de spelling van het werkwoord wordt gezegd.</p> <p>U had ook in het register verder kunnen kijken onder werkwoord. Daar staat namelijk (voorafgegaan door stippen) een onderverdeling.</p> <p>Als u weet dat <i>holt</i> bedoeld is als vervoeging van <i>holden</i> in de onvoltooid tegenwoordige tijd dan vindt u:</p> <p>...tijd, onvoltooid tegenwoordige 29,72,73,74</p>
---	---

Over de werkwoordsvervoeging in het Drents hebben we in deze cursus nog niet gepraat. We gaan daarom in deze les samen de schrijfwijze van de werkwoorden in de verschillende vervoegingen bekijken:

We lezen samen in het spellingboek de bladzijden 72 tot en met 77 door.

Oefeningen les 5

1. Het werkwoord 'lopen' wordt in de tegenwoordige en in de verleden tijd in het Nederlands als volgt vervoegd:

lopen

tegenwoordige tijd   verleden tijd

ik loop	ik liep
jij loopt	jij liep
u loopt	u liep
hij/zij loopt	hij/zij liep
wij lopen	wij liepen
jullie lopen	jullie liepen
zij lopen	zij liepen

Doet u eens hetzelfde in uw Drents met de volgende werkwoorden:

kruien (met de kruitwagen)

t.t.

v.t

--	--

--	--

erven

t.t.

v.t

--	--

weten

t.t.

v.t

--	--

zullen

t.t.

v.t

--	--

binden

t.t.

v.t

--	--

Commentaar op de uitspraken op blz. 5

- *De Drentse spelling laat ons anders schrijven dan we spreken.*

Geen enkele spelling is fonetisch. Zuiver fonetisch schrijven betekent schrijven in een schrift, dat voor elke klank een teken kent. Zo'n fonetisch schrift bestaat wel. Het wordt door taalkundigen gebruikt om de precieze uitspraak van een woord aan te geven. Voor 'gewone mensen' is het niet te lezen.

Bovendien is met de voorbeelden *prettig, vriendelijk, nestje* in les 1 al aangegeven, dat ook in het Nederlands niet fonetisch geschreven wordt. De uitspraak hierboven is dus juist, maar zegt niets over het al dan niet noodzakelijk zijn van spellingafspraken.

- *Niet-dialectsprekers spreken de streektaal zuiverder uit bij een fonetische spelling*

Het is zeer de vraag of een niet-dialectspreker het uitspreken van een dialect leren kan vanuit schriftelijke teksten.

Bovendien tellen de problemen van een spelling, die schrijft zoals je het zegt, ook hier. Een spelling, die uitgaat van zoveel mogelijk fonetisch schrijven is zowel voor de dialectsprekers als de niet-dialectsprekers minder toegankelijk.

Vergelijk de volgende twee zinnen maar eens:

- * Zak oe un entie votbrengn of kujt in die haddu reegn wel volholn?
- * Za'k oe een endtie vortbrengen of kuj 't in die harde regen wel volhouden?

- *Wanneer we allemaal gelijk schrijven, moet ik in het dialect van een ander dorp schrijven. Van welk dorp wordt het dialect gekozen?*

Deze kritiek is niet op zijn plaats. Spellingafspraken voor de Drentse streektaalen wil niet zeggen dat er voor één soort Drents als schrijftaal gekozen wordt. Iedereen kan in zijn eigen dialect volgens die spellingregels schrijven. De spelling geeft regels voor het schrijven van klanken, niet voor het kiezen van woorden. Spelling is niet hetzelfde als taal!

Mensen die hoes zeggen, schrijven *hoes*, anderen schrijven *huus*.

Klanken die in heel Drenthe ongeveer gelijk uitgesproken worden, worden gelijk geschreven.

Niet voor elke klanknuance wordt een apart teken gebruikt, want we schrijven niet fonetisch.

Het gaat erom dat we geschreven teksten zo goed en zo vlot mogelijk kunnen begrijpen.

Nakijkbladen oefeningen

les 1

1. veurzichtig   natuurlijk
(onnurighaaid)   gemakkelijk
allinig   (NB In regel 5 van onderen schrijft V.d. Velde: makkelker)
lippen   kunnen
hebben   wuzzen
neuden   tegen
kommen   zeden
praoten
opschrieven enz.

2. <u>Nederlands</u>	<u>Wij zeggen in het Drents:</u>	<u>Wij schrijven in het Drents:</u>
loeren	loern	<i>loeren</i>
drinken	dringk-ng	<i>drinken</i>
geven	gee-m	<i>geven</i>
houden	hol-n	<i>holden</i>
hebben	heb-m	<i>hebben</i>
broekzakken	buuz-n	<i>buzen</i>
stuiven	stoe-m	<i>stoeven</i>
randen	ran-n/raan-n	<i>randen/raanden</i>
even	ee-m	<i>even</i>
wij bonden	wij bun-n	<i>wij bunden</i>
zwerven	zwar-m/zwaa(r)-m	<i>zwarven/zwaarven</i>
zeven (aantal)	zeu-m	<i>zeuven</i>
banden	ban-n/baan-n	<i>banden/baanden</i>
buigen	boe-ng/buu-ng	<i>boegen/bugen</i>
verkouden	verkol-n	<i>verkolden</i>

3. Wi'j dat wal even regeln ?

Hij giet samen mit andern / aandern studeren / leren.

Aj een hoes/huus bouwen wilt, moej eigenlijk(s) / eigenlieks / einlijk / feilijk / feitelk tum-
mern en metseln leren.

Het begonde/begunde te regen en te hageln / haegeln / haoqeln.

Het leven / levent is dudelijk / dulijk / dudelk een kwestie van pappen en natholden.

Of zul 't geven en nemen / nimmern weden / wezen ?

Hij worde der hellig van en dan wordt e der niet (ge)makkelijker / (ge)makkelker op.

De kinder / kiender waren roezig / ruzig / reurig.

Hij gonk/gung/gunk stotternd / stötternd / stutternd en strompelnd op de rekken / rittel.

4. De woorden, waar u een rondje om hebt gezet zijn op dit nakijkblad **groter en vet** gedrukt, de woorden met een kronkellijntje eronder zijn hier **cursief en vet** afgedrukt.

Ekkelmotten

Een jonge dominee die vrat
Gestaodig van een ekenblad
En rustt' amets ies even,
Zien sprieten hoog geheven

En an de aander kaant van 't blad,
Daor ritselde en knirste wat:

Een grieze bakker dee zien best
En vulde zien bestoven vest.

De steel van 't **smaokelk** ekenblad,
Die trilde zaacht en beug ok wat.
Gien wonder: an de aander kaant
Zat 't mulderdie as daarde klaant.

Zien staartie beug hie om 't blad,
Zien sprietepooties klauwden wat,
En daar kwam, nao kraampachtig speren,
De witte stuntelg op 't vervreten blad laveren

Daor zatten zien collegaos ok -
In glanzend broen' en grieze rok.
En hadden op 't oog - gien klaogen
Van wijdsigheid - of tieze maogen.

Maor - 't blad was op, de naarf allén
Wees liek omhoog, 'n schraole pen.
'Wij hebben', zo zeden d' ekkelmotten,
'Noe 't vlees op is, nog enkel botten.'

"t Beste is maor emigreren',
Zee doe de donkerste van de heren.
Hie volde de sprieten op zien kop
En bleus de vliezige vleugeldies op.

En doe de steerns begunden te **flonkern**
Stun Joppie in 't hoffie en zag in **tweedonkern**
De domnie, de bakker en mulder vervaoren
Naor 't brinkie an 't steegje ... daor wassen zat blaoren.

Nakijkbladen huiswerk

les 1

1.

jaartal	spelling	persoon/personen
1935	Enige voorstellen tot een "eenvoudige" schrijfwijze van het Drents	Overdiep
1935	Duidelijkheid: elke klank een eigen teken	Jan Naarding
1949	"De spelling van het dialect" Aansluiten bij Nederlandse spelling	Bezoen en Naarding
1953	Eén spelling voor Oost-Nederland en een deel van Duitsland	Werkgroep Eversloo-Vosbergen
1959	"Hoe moet wij Drents schrijven?"	Jan Naarding
1983	Eerste spellingboekje	Spellingcommissie
1987	Erkenning Drentse spelling	Provinciale Staten van Drenthe
1988	"Drentse Spelling, een handleiding voor de schrijfwijze van de streektaal	Spellingcommissie

2. kunnen

kopen

~~hannen~~ handen

~~anners~~ anders

zeggen

wennen

~~modderege~~ modderige

~~smerege~~ smerige

warkelk

~~daolik~~ daolijk

zunig

~~aner~~ aander

~~kleinkinner~~ kleinkinder

~~stunnen~~ stunden

~~wonderlikste~~ wonderlijkste

~~vunnen~~ vunden

verschrikkelk

smerig (afhankelijk van de uitspraak kan het ook zijn: smèrig, smerrig)

even

— ~~hakkelen~~   hakkeln

meugelk

mörgen

— ~~'n kanner~~   'nkander ('elkaar' is ook één woord!)

— ~~vinnen~~   vinden

anders

— ~~rommelen~~   rommeln

— ~~doezelen~~   doezeln

krankzinnig

prakkezeren

dudelk

Nakijkbladen oefeningen

les 2

1. plechtstaotig

möt

kwaolijk

maor

waorum

daon

möt

maor

ienzaomheid

gaon

döt

doe-het-zölf

lödt

zölf

haostig

taofel

Daor

laoten

Daor

meewaorig

Doe-het-zölf

2.
  - a. De bijen vleugen op de heide.
  - b. Wij vrijden mit 'n beiden in de meitied.
  - c. Zij is hier niet eigen.
  - d. Die drei kiepen legt gien eier meer.
  - e. Der lig snei op de klei.
  - f. Wat gaoj jao rei met dat neie neigaoren um!
  - g. Hij speit op de beitel as hij hum scharp mak.
  - h. Een keite kerel, hij hef een hiele boerkerie.
3. Afhankelijk van de streek waar u woont, kiest u de goede schrijfwijze.

Bespreek deze opdracht mondeling na.

- a. Hij heeft een blauwe hoed op het hoofd. Hij hef een blauwe / blaauwe hoed / hood / hooud / houd op zien kop.
- b. De dijk was opgebouwd uit klei en zand. De diek was oet/uut klei en zaand / zand opbouwd/op-ebouwd.
- c. Zij mag hem niet. Zij mag hum/hom niet/neet/neeit/neit/nait (lieden/lien).
- d. De turf stond in hopen op de hei. De törf stun(d) in/ien bulten op het veld.
- e. Hij heeft dikke dijen. Hij hef dikke billen.
- f. Pinda's vind ik erg lekker. Sausies / sausemangels / aepeneuten /aopeneuten / apeneuten vien / vin ik bar(re) / beuze / arg lekker.
- g. De trekschuit vaart vanavond weer door het kanaal. De snik(ke) vaart / vaert / vaort t' aovend (= te aovend) / vanaovend weer deur de vaort.
- h. Hij lijkt op zijn grootmoeder. Hij lik op / lek op / slaagt op / slaegt op / slaogt op / aordt naor zien opoe / grootmoe / bep(pe) / böp(pe) / ..... .
- i. Hij droeg een zak rogge op de rug. Hij dreug een pong(e) / zak rogge op de rogge /rugge.
- j. Kun jij wel schaatsen op dat gladde ijs? Kuj / Kun ie / kun je / kun ij wal / wel scheuveln / scheuvellopen op dat / det gladde ies?

4. Jannus Gaoj nog e~~em~~ even mit hen kieken? Oenze motte mut ~~keun~~ keunen hebben en hij begonde al aordig te nusseln.
- Dina Welnee, hij zal 't vanzölfs wel zien. - Zeg, Jan komp ~~vanaomd~~ vanaovent / t'aovend (te aovend!) ook nog: wij mut aoverleggen, hoe aw 't doet ~~morreng~~ morgen.
- Klaos Nee 'k ~~laot~~ laot mij niet langer ~~teenghollen~~ tegenhouden. 'k Zal dat zwien geven wat hum toekomp.
- Durk Ja hij was ~~aereg~~ aordig genog. 't Was een hiele meneer ~~eworren~~ eworden, 't gung hum merakel best.
- Jette Nou, dat giet niet al te best. ~~Speien~~ Speien dat ze döt, oen ~~leemt~~ levent zo niet.
- Annechien Mit ~~Nijjaor~~ Neijaor krieg ik toch een kaortien, Jannus. Dat muj ~~onthollen~~ onthouden mien jonge.
- Lutien— ~~Goeienaomp~~ Goeienaovend. Bi'j mar ~~alleneg~~ allenic/allennig mit zien beidend?

les 2

1. Deze oefening moet gezamenlijk nagekeken worden.
2. *Starvende boer*

*Van hiel wied weg ~~hörde~~ **heurt e** zien vrouw ~~wæf~~ **weer** praoten*

*En ~~misteg~~ **mistig zötte zöt e** 't ~~gœieg~~ **goeiig** gries gezicht;*

*Hie prazelt mu: "~~my~~ **mij** niet allèn ~~wæf~~ **weer** laoten",*

*Maor ~~stillek~~ **stillijk** trekt um ~~hœf~~ **heur** de nevels dicht.*

Zie blij zo wied... zie komp hum nooit haost naoder;

*Dat gef zien ~~hannen~~ **handen** onrust, döt hum ~~zæf~~ **zeer**.*

Zie zint er allemaol jao... otien, moeder, vaoder,

*De ~~kinner~~ **kinder** ok... ~~wæf~~ **waor** blij zien vrouw non ~~wæf~~ **weer**?*

*Non ~~ploegde~~ **ploegd'e** stoppellaand zoas zien vao hum 't ~~laerde~~ **leerde**;*

*Hie kik ~~by~~ **bij** 't keren speurend ~~næ~~ **naor** de dam*

*En ment dan ~~wæf~~ **weer** zien mooi span zwarte ~~pæerde~~ **peerde***

En wacht vergeefs zien vrouw, die ~~aat~~ **aid** met koffie kwam.

Hie stapt gebeugen achter 'n zwarte wagen,

De toren streit zien klanken in de mist.

Hie zöt een baor hen d' open groeve dragen

En wet opiens zien vrouw daor in de kist.

Maor nog ies ~~wær~~ **weer** ~~hörde~~ **heurt e hör** ~~heur~~ dudelk praoten

En ~~heller~~ **helder** ~~zötte~~ **zöt e** 't jong vertrouwd gezicht,

Dat lachend zeg hum nooit allèn te laoten.

...En ~~stillek~~ **stillijk** trekt veurgoed de nevels dicht.

Nakijkbladen oefeningen

les 3

1. Deze oefening moet gezamenlijk nagekeken worden.

2. 1 a Laow maor wachten, of muj nog vurt?

b—~~Laow~~ maor wachten, of ~~muj~~ nog vurt?

c—~~Laow~~ maor wachten, of muj nog vurt?

d Laow maor wachten, of muj nog ~~vut~~?

2 a Dat ~~doek~~ wel even mit een doek.

b Dat doe'k wel even mit een ~~doe~~'k.

c Dat doe'k wel ~~eem~~ mit een doek.

d Dat doe'k wel even mit een doek.

3 a Heurd'e niks toen as 't zo ~~had~~ weide en de pannen van 't dak of rabbelden?

b—~~Heurde~~ niks toen as 't zo hard weide en de pannen van 't dak of rabbelden?

c Heurd'e niks toen as 't zo hard weide en de pannen van 't dak of rabbelden?

d Heurd'e niks toen as 't zo hard ~~weide~~ en de pannen van 't dak of rabbelden?

4 a—~~Wa~~k zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperg wezen."

b—~~Wa~~k zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperig wezen."

c Wa'k zeggen wol: "A'k je zo zie, ~~kuj~~ wal grieperig wezen."

d Wa'k zeggen wol: "A'k je zo zie, kuj wal grieperg wezen."

- 5 a Krek ~~w~~aj zegt, daor moej 't van hebben, zeg'k aaltied maor.
 b Krek waj zegt, daor moej 't van hebben, ~~zeg~~k aaltied maor.
 c Krek waj zegt, daor ~~m~~oej 't van hebben, zeg'k aaltied maor.
 d Krek waj zegt, daor moej 't van hebben, zeg'k aaltied maor.

- 6 a Zuw naor hoes hen gaon of ~~w~~ij nog wieder kieken?
 b Zuw naor hoes hen gaon of wi'j nog wieder kieken?
 c ~~Zu'w~~ naor hoes hen gaon of wi'j nog wieder kieken?
 d Zuw naor hoes hen gaon of ~~w~~ijj nog wieder kieken?

3. Kijk deze oefening samen na.

4. Op de briede zaandweg, daor ~~n~~ow nou een dikke laoge ~~s~~nij snei op

lag, löp Harm.

Det ~~h~~ij hij der ~~n~~ow nou ook net uut mus !

Toe zien vader der lest ~~a~~ov'r aover ~~begunn'n~~ begunnen was, det

Harm ~~n~~ow al groot genogt was um ~~b~~ij bij 'n boer te ~~dien'n~~ dienen,

toe had hum det wel mooi toe ~~e~~leek'n eleken, mar ~~n~~ow 't er opan

kwaamp, ~~n~~ow had ~~h~~ij hij de ~~a~~orugheid aordigheid der glad of.

— ~~N~~ao Naor zukke vrömde ~~m~~ens'n mènsen / meinsen, ~~h~~ij hij kende ze gil

niet; en ~~nou~~ nou zuk ~~lilluk~~ lillijk weer; ~~hi~~ hij was veule ~~liev'r~~ liever
in huus ~~ebleev'n~~ ebleven; mar der hōlp niks an ... 't mus ~~wèz'n~~

wèzen.

Zien moeder had ter ook wel ~~teeg'n~~ tegen op eziene, ze had eerst

— ~~zōn~~ zo'n waark ehad um zien ~~klee'r'n~~ kleren wat op te ~~hemmel'n~~

hemmel'n . Der mus nog wat ~~nijs~~ neis bij ekocht ~~word'n~~ worden ,

en der was haoste gien geld veur.

En ~~nou~~ nou alles veur menare was en ~~h'i~~ vanmorg'n vanmorgen op stap

zul, kun ~~hi~~ hij wel zien, dat zien moeder ~~ekreet'n~~ ekreten had.

Det kun ~~hi~~ hij niet goed ~~hebb'n~~ hebben. En toe ze ~~teeg'n~~ tegen hum

— ~~zè~~ zee / zèe: "Harm, zōj goed oppassen, mien jonge ", toe kun ze

haoste niet meer ~~praet'n~~ praoten. En toe ~~hi~~ hij ~~zè~~ zee / zèe: "Ja, moeder ",

toe kun ~~hi~~ hij 't ~~zōls~~ zōlfs ook niet meer ....

't Lōp ~~lastug~~ lastig ; zo ~~nou~~ en dan mus ~~hi~~ hij zien ~~bien'n~~ bienen

hoge ~~opbeur'n~~ opbeuren , as ~~hi~~ hij op 'n plekke kwaamp, daar de

— ~~sni~~ snei zo dikke lag ....

Hè ! Wat een skrik.

les 3

1. Kijk deze oefening samen na.

2. En veural weur ie er niet ~~minner~~ **minder** groot op, doe de rede

riekerskaomer Helmstad opricht was, waarvan ie ~~zöls~~ **zölfs** lid was

en waar ok Marthao an **metwaarken** wol. In zien ~~verbeeldeng~~ **verbeel-**

ding stelde ie zuk al veur, dat ze tehoop speulen zullen op Gert

Rouwels zien opkaomer. "En as 't zo **tröf**, dat de rollen, die ie en

Marthao hadden, zo op '**nkaander** ~~völlen~~ **völden**, dat ze ~~teegn~~ **tegen**

mekaar **proten** mussen", zee Jaan teeng zien meid, "hè Marthao,

duurs doe dat dan wal waogen?"

"O", zee Marthao, "waarom niet ? As ~~ei~~ **ij** dan de rol maor goed

kent, jong."

3. Gert Rouwels had 't in de leste oktoberdaogen van dat jaor drok

met 't ~~timmeren~~ **timmern** en ~~verbeteren~~ **verbetern** van zien woonhoes.

Veur de grote, ~~aolderwetse~~ **aolderwetse** keuken was een ~~mèr~~ **meer**

— ~~doelmaotes~~ **doelmaotig** vertrek in plaos kommen, daor 'n holten

vloer in was, en 'n kachel in zet ~~wodden~~ **worden** kun. De aolde

gloazen met kleine roeten wassen verdwenen, en in plaos van twee

wassen der nou veer gloazen in kommen, waarvan drie van veuren en

een op zied, zodat er veul ~~mèr~~ **meer** locht in kwam en 't gezicht

— ~~nae~~ twee kanten opend was. In plaos van 't ~~aol~~ **old** ~~tappersbret~~

— ~~tien~~ **tappersbredtien** hunk er nou een groot oethangbord, waarop met

mooie letters schilderd stund : "Reismanslust, logement van G.

Rouwels".

4. Oenze misdaoden in die tied waren 'aoste allennig fietsen zunder

belastingplaatie, fietsen mit een kapotte belle, fietsen zunder

locht, appelties gappen en bellegie trekken.

De boel verrinneweren dat deuden ~~wij~~ wij niet. Um zo maor wat

kapot te houwen dat kregen ~~wij~~ niet iens in de kop. Daor 'adden

—wij 't ook veul te drok veur ! Ie mussen hen de schoele, 'uuswark

maken, bosschoppen doen veur oen moe, seins ook nog eerpels schel

len en ie mussen voetballen, ~~knikkeren~~ knikkern, tjollen, zwemmen

en vissen of iesie ~~taojen~~ taoien en ~~sneballen~~ sneiballen. Och

meinse, en nog veule, veule meer. ~~Wij~~ verveelden oens nooit !

In mien gedachten zie ~~k~~ zie'k ze nog zo lopen die veldwachters:

Bakker en Reinder Bults. Van Bults stamt 'et gevleugelde woord :

Vrogger 'adden kleine kiender snotneuzen, ~~teengswordig~~ tegens

woordig 'ebt snotneuzen kleine kiender.

Bakker 'ebt wij nog ies mooi te pakken 'ehad. 't Was mit oldejaor

en dan scheuten ~~wij~~ wij altied mit carbidbussen. Dat mug niet, maor

dat maakte 'et juist spannend. ~~Wij~~ 'adden mit een paar jonges an

de aandere kaante van de bouw of-espreuken dat wij ~~zullen~~ zulden

begunnen te schieten, ~~twèj~~ twèj keer. Want Bakker woonde vlak bij

oens in de buurte en ~~wij~~ wij wussen dat ~~ij~~ ij in 'uus was. As ~~zij~~

oens 'eurden schieten dan mussen ze ~~empies~~ evenpies wachten en dan

mussen ~~zij~~ zij vijf keer schieten en dan ~~wij~~ wij weer vijf keer en

zo wieder. Nao ieder salvo meuken ~~wij de~~ daw in 'uus kwamen.

Bakker kwaamp op 'et knallen of want dat mug niet. Maor as ~~i~~ i

kwaamp waor ~~i~~ i 'et eheurd 'adde, vund e gien jonges mit carbid

bussen. En dan begunde 't an de aandere kaante van de bouw te

ploffien. En dan gunk e daor op of, mit 'etzelfde resultaot ! ~~Wij~~

'ebt ~~um~~ hum wel vief keer hen en weerumme laoten fietsen veur as

ie 'et deur kreeg. Meinse, meinse wat 'ebt wi'j elachen !!

Endrik

Van de naam *Endrik* kun je niet zeggen dat die fout gespeld is. Het is de schuilnaam van .....uit Hoogeveen, en een gekozen naam kun je niet veranderen.

Nakijkbladen oefeningen

les 4

1. Kijk deze oefening samen na.

2. Net als 1.

3. 1 a. *Bint dizzend van oe? Welkend? Nee, dat bint zienend.*

b. *Bint ~~dizzent~~ van oe? ~~Welkent~~? Nee, dat bint ~~zienent~~.*

c. *Bint dizzend van oe? Welkend? Nee, dat bint ~~ziend~~.*

2 a. *~~Zunnent~~ heb ik nog nooit zeein. Is dat juddend?*

b. *Zunnend heb ik nog nooit zeein. Is dat ~~juddent~~?*

c. *Zunnend heb ik nog nooit zeein. Is dat juddend?*

4. Kijk deze weer samen na.

5.—~~jongie~~   *jonggie*

—~~ofstörm~~   *ofstörven*

—~~gold'n~~   *golden*

veursteld

— ~~As-e~~   As e

— ~~mismoodug~~   mismodig

— ~~zøø~~   zo

d'olde baos

dreumerij

— ~~warkelukheid~~   warkelijkheid

— ~~Zu-j~~   Zuj

neet

— ~~prakkezeer'n~~   prakkezeren

— ~~oetholl'n~~   oetholden

— ~~allennug~~   allennig

kamertie

— ~~praott'n~~   praotten

— ~~blem'n~~   bleven

's middags

— ~~ve'dween~~   verdween

— ~~hassens~~   harsens

— ~~zwarm'n~~   *zwarven*

— ~~worr'n~~   *worden*

les 4

1. <u>Nederlands</u>	<u>dialect</u>	<u>verkleinwoord</u>
lam (jong schaap)	<i>laom</i>	<i>laompie(n)</i>
kar	<i>kar(re)</i>	<i>karregie(n)</i>
land	<i>laand/land</i>	<i>laandtie(n)/landtie(n)/laandie</i>
barst	<i>barst(e)</i>	<i>barsie(n)/barstie(n)</i>
meikever	<i>eekmulder/ iekenmulder/ iekmulder ekkelbieter ekkelmot</i>	<i>...muldertie(n) ekkelbietertie(n)/...ie?/...die ekkelmottie(n)</i>
veulen	<i>vool vul</i>	<i>..... vullegie(n)</i>
leuning	<i>leuning/leunink</i>	<i>leuninkie(n)</i>
emmer	<i>emmer immer ummer</i>	<i>.... .... ummertie(n)</i>
poot	<i>poot/pote</i>	<i>pootie(n)</i>

klont	klont(e)	klontie(n)
lade	la	lagie(n)
	lae	laegie(n)
	lao	laogie(n)
bij (insekt)	bije	bijgie(n)
	baai	baaigie(n)
	iem(e)	iempie(n)
stier	bol/bolle	bollegie(n)
sloot	sloot	slootie(n)
		sloodie
borstel	borsel	borseltie(n)
	börsel	börseltie(n)
lening	lening/	leninkie(n)/lieninkie(n)
	liening	
duif	doef/doeve	doefie(n)
geluk	gelok/geluk	gelokkie(n)/gelukkie(n)
korst	korst(e)	kors(t)ie(n)
	körst	körs(t)ien
koningin	keunegin	keuneginnegie(n)

2. rondje	-	rondtie(n)
eventjes	-	evenpies/eventies èvenpies/èventies/effenties
kalmpjes	-	kalmpies
meisje	-	maagie(n)/maegie(n) wichie(n)/wichtie(n)
wangetje	-	wanggie(n) wangegie ?
luitjes	-	lugies/leugies
stilletjes	-	stillegies
snoepertje	-	slikkerdtie(n) snuperdtie(n) sneuperdtie(n)
beetje	-	beetie(n)
halfje	-	halfie(n)
poosje	-	poosie(n)
restje	-	ressie(n)/restie(n)
zootje	-	zoogie(n)

3. *In de lijte* (**Lijte** is goed; het komt namelijk van lijzijde. Anders had luwte in het Drents met ei gemoeten)

Daor weit gien wiend

mor zweeft allent de moggen.

Daor schient de zun

en welkt de jonge bladties,

die sloppig schrompelt in het felle locht.

Mor as het eempies evenpies deur een vlage tocht

vervliegt ze vlijzen vleizem naor nog lijer leier padties.

Daor roest de dauw

op 't harde knieneblad.

De krodde pronkt mit roodgeplekte blommen.

de lijt' is lauw, mor vlietig bint de drommen

van felle neefjes, zingend boven 't pad.

4. Huus-kruus

Een tuunslak (in 't Latien is 't Helix

Maor in 't gebroek gewoon maor Felix,)

Lop jaor en dag, o wat een kruus,

Te sjouwen met zien iegen huus.

Hie wil zien vracht wal ~~gaeren~~ geern kwiet,

Maor in ~~gelaerde~~ geleerde boeken stiet,

Dat iedere tuunslak ~~zunner~~ zunder klagen,

Zien leven lang een huus möt dragen.

"~~Woorum~~ Waurum", vruug ik, ('k kreeg medelieden,)

Koop ie gien ~~paerd~~ peerd en laot je rieden?"

"Och", zee de slak, "het zal wal wennen,

'k Heb wal een paerd, maor 'k kan niet mennen."